

บทที่ 3

การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ก่อนที่จะศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้ง ข้อมูลที่เกี่ยวกับอำเภอเจียวอัน มณฑลฮกเกี้ยนของประเทศจีนและร่องรอยวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ศึกษา ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้ง สภาพทั่วไปของภูมิปัญญาเดิมของชาวจีนฮกเกี้ยนในประเทศจีน ศาลเจ้าและสุสานจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งอย่างทั่วถึง ส่วนเหตุปัจจัยหลักในการตั้งถิ่นฐานนั้นจะรวมถึงปัจจัยภายในประเทศจีน ปัจจัยของประเทศไทยและปัจจัยเฉพาะของชาวจีนฮกเกี้ยน

3.1 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้งและชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่

3.1.1 สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

3.1.2 ประชากรและอาชีพ

3.1.3 สถานพยาบาล

3.1.4 ศาสนสถาน

3.1.5 สถานศึกษา

3.1.6 จีนฮกเกี้ยน : ผู้คนและวัฒนธรรมที่บางน้ำผึ้ง

(1) ภูมิปัญญาของจีนฮกเกี้ยน

(2) ศาลเจ้าที่ถงและโรงจิวของจีนฮกเกี้ยน

(3) สุสานของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(4) เครือข่ายและเครือข่ายของจีนฮกเกี้ยน

3.2 สาเหตุการมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

3.2.1 ปัจจัยภายในประเทศจีน

(1) สงครามภายในประเทศจีน

(2) การถูกขูดรีดจากการเก็บภาษีของทางการจีน

(3) ภัยธรรมชาติที่เกิดในมณฑลฮกเกี้ยน

(4) โรคระบาดที่เกิดในมณฑลฮกเกี้ยน

(5) นโยบายที่ห้ามชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศระหว่าง พ.ศ. 2443-2492

3.2.2 ปัจจัยของประเทศไทย

- (1) นโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีนระหว่าง พ.ศ. 2443-2492
- (2) ความโอบอ้อมอารีของชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้ง
- (3) ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนบางน้ำผึ้ง
- (4) ความสะดวกของเส้นทางคมนาคมในชุมชนบางน้ำผึ้ง

3.3.3 ปัจจัยเฉพาะของชาวจีนฮกเกี้ยน

- (1) การดำเนินชีวิตที่ยากจนในประเทศจีน
- (2) ความขัดแย้งระหว่างตระกูลในอำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยน
- (3) คำแนะนำจากญาติที่อยู่ในประเทศไทย
- (4) การหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารของประเทศจีน
- (5) ภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน

3.1 ข้อมูลพื้นฐานของตำบลบางน้ำผึ้งและชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่

3.1.1 สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

ตำบลบางน้ำผึ้งตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านทิศเหนือของอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ห่างจากตัวอำเภอพระประแดงประมาณ 5 กิโลเมตร ทิศเหนือติดกับตำบลบางกอบัว ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งตรงข้ามเขตบางนา กรุงเทพมหานคร) ทิศตะวันตกติดกับตำบลบางยอ ส่วนทิศใต้ติดกับตำบลบางกระสอบ ตำบลบางน้ำผึ้งมีเนื้อที่ประมาณ 3.31 ตารางกิโลเมตร (1,938 ไร่) และมีลำคลองไหลผ่าน 6 สาย ตำบลนี้มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน(ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง พ.ศ. 2554) ตำนานชื่อหมู่บ้านมาจากการที่มีเรื่องเล่าว่า น้ำหวานจากเกสรดอกไม้มีนานาชนิดดึงดูดให้ผึ้งมาอาศัยทำรังอยู่ทั่วไปในพื้นที่ ชาวบ้านได้นำน้ำผึ้งมาตัดกบตร จึงได้ขนานนามพื้นที่นี้ว่า “บางน้ำผึ้ง”

ตำบลบางน้ำผึ้งมีคลองธรรมชาติ 6 สาย ส่วนใหญ่เป็นลำคลองสายเล็ก ๆ ทั้งหมดเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ลำคลองสายที่สำคัญคือ คลองบางน้ำผึ้ง แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านรอบพื้นที่บางน้ำผึ้ง ก่อนที่สร้างถนนในตำบลนี้ ชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทยต้องใช้เรือขนส่งของสวนไปจำหน่ายในชุมชนและตลาดอื่น ๆ ทำเรืออยู่ริมคลองทั้ง 6 สาย ซึ่งก็เป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับบ้านพักหรือสวนของคนในชุมชน หลังจากตำบลนี้มีการสร้างถนนขึ้น ชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทยก็จะใช้รถขนส่งของสวนไปจำหน่าย ถนนสายที่สำคัญคือ ถนนสายบัวผึ้งพัฒนา เป็นถนนสายหลักและสายแรกของตำบลบางน้ำผึ้ง เชื่อมต่อกับถนนเพชรหึงในเขตตำบลบางยอ ไปสิ้นสุดที่เขตติดต่อ

ตำบลบางกอบัว ถนนสายซอยยังอำนวยการ แยกจากถนนบัวผึ่งพัฒนาบริเวณหมู่ที่ 9 ไปสิ้นสุดบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ถนนสาย คสล. หมู่ 9 จากถนนบัวผึ่งพัฒนา

ภาพที่ 3.1
ที่ตั้งของตำบลบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง

ในตำบลบางน้ำผึ้งมีท่าเรือสำคัญ 3 แห่งได้แก่ ท่าเรือตาเถื่อน ท่าเรือหมู่ 3 และท่าเรือวัดบางน้ำผึ้งนอก “ท่าเรือตาเถื่อนมีประวัติศสาตร์ยาวนานกว่าทำอื่น ๆ คือประมาณ 60 ปี รองจากท่าเรือตาเถื่อนก็คือ ท่าเรือวัดบางน้ำผึ้งนอก มีอายุ 20 ปี ส่วนท่าเรือหมู่ 3 มีอายุ 5-6 ปี” (สมศักดิ์ ลำลีรัตน์, 20 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์)

ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเกิดจากแนวความคิดขององค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและประชาชนในพื้นที่ เริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2547 และเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2547 ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งจะเปิดดำเนินการในวันเสาร์ - อาทิตย์ ตั้งแต่เวลาประมาณ 07.30-15.00 น. ซึ่งปัจจุบันนี้ชาวบ้านในตำบลบางน้ำผึ้ง และตำบลใกล้เคียงนำพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ผลผลิตต่าง ๆ อาหารคาวหวานพื้นเมือง งานฝีมือต่าง ๆ ที่ผลิตเองมาจำหน่าย และ

ผลิตภัณฑ์โอท็อปของจังหวัดสมุทรปราการ นางสาวสุธาสิณี ชัยเชื่อนจันทร์ ซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนรุ่นที่ 3 ดำรงตำแหน่งผู้จัดการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นอกจากนี้ ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนส่วนหนึ่งยังเปิดร้านค้าในตลาดน้ำบางน้ำผึ้งด้วย เช่น ร้านจำหน่ายผลไม้ ร้านจำหน่ายหอย และร้านจำหน่ายปุย เป็นต้น สุธาสิณี ชัยเชื่อนจันทร์และลูกหลานจีนฮกเกี้ยนคนอื่นมีความคิดที่จะเปิดร้านจำหน่ายพวกอาหารฮกเกี้ยน เพื่อพัฒนาขึ้นมาเป็นสินค้าเอกลักษณ์ของชุมชน เพิ่มทางเลือกของสินค้าอาหารที่หลากหลายให้แก่นักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทั่วไปมักมีสินค้าคล้ายกัน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการมาเที่ยวชม

3.1.2 ประชากรและอาชีพ

ประชากรทั้งสิ้น 4,848 คน แยกเป็นชาย 2,305 คน หญิง 2,543 คน อาชีพดั้งเดิมของชาวตำบลบางน้ำผึ้ง คืออาชีพทำสวนผลไม้ แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการนอกพื้นที่ เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับกรุงเทพมหานครและมีเขตอุตสาหกรรมและการพาณิชย์อยู่โดยรอบพื้นที่ ทำให้มีการขยายโอกาสในการจ้างงานให้กับประชาชนจำนวนมาก ส่วนอาชีพรองลงมาคือ การประกอบธุรกิจประเภทกิจการต่าง ๆ เช่น ร้านค้าปลีกย่อย อาชีพบริการ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก รับราชการและบางส่วนประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง พ.ศ. 2554) ส่วนอาชีพของชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกและลูกหลานทั้งในอดีตและปัจจุบันดังรายละเอียดในบทที่ 4

สำหรับประชากรลูกหลานจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ศึกษานี้ ดังที่ สุธาสิณี ชัยเชื่อนจันทร์ (24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ในปัจจุบัน ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงอย่างน้อย 2,000 คน” จำนวนนี้ไม่ได้รวมถึงชาวไทยเชื้อสายฮกเกี้ยนที่อพยพไปทีอื่น นอกจากนี้ ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนที่มาไหว้เจ้าและร่วมกิจกรรมงานประจำปีศาลเจ้าที่งักก็ไม่น้อย ดังที่ ชวนฮวด แซ่โก้ว (28 พฤษภาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ถ้าคิดตามที่นั่งงานเลี้ยงโต๊ะจีน ผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นประจําอย่างน้อย 500 คน ซึ่งเป็น 25% ของจำนวนรวมประชากรของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง” เนื่องจากลูกหลานจีนบางคนไม่แน่ใจว่า ตนเป็นชาวจีนกลุ่มภาษาใด และพูดภาษาจีนไม่ได้ เช่น กิรมย์ สว่างพงษ์ (28 พฤษภาคม 2554 : สัมภาษณ์) ดังนั้น การศึกษาสถิติประชากรลูกหลานจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ศึกษาจึงมีอุปสรรคไม่น้อย

ตารางที่ 3.1

จำนวนสมาชิกครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์หลักทั้งคนรุ่นที่ 2 และคนรุ่นที่ 3

ลำดับ (ครอบครัว)	คนรุ่นที่ 2 (คน)	คนรุ่นที่ 3 (คน)	รวม (คน)
1	8	49	57
2	6	9	15
3	2	7	9
4	5	27	32
5	7	3	10
6	8	29	37
7	7	31	38
8	7	20	27
9	4	5	9
10	9	20	29
รวม (คน)	63	200	263

เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์หลักบางคนไม่สะดวกให้ข้อมูลเกี่ยวกับรุ่นที่ 3 อย่างครบถ้วน เช่น ครอบครัวที่ 2,3,5,9,10 ผู้วิจัยจึงเรียบเรียงจำนวนสมาชิกทั้ง 10 ครอบครัวนี้ตามข้อมูลที่ได้มาจากภาคสนาม จำนวนคนรุ่นที่ 2 และคนรุ่นที่ 3 มี 263 คน ถ้าไม่รวมถึงคนที่อพยพไปที่อื่นและรุ่นที่ 4 กับรุ่นที่ 5 ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนทั้ง 10 ครอบครัวที่ยังอาศัยอยู่ชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงอย่างน้อย 150 คน

3.1.3 สถานพยาบาล

ตำบลบางน้ำผึ้งมีสถานอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง มีบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานทั้งหมด 4 คน แบ่งเป็นข้าราชการจำนวน 3 คน ลูกจ้างตามวุฒิ จำนวน 1 คน สถานอนามัยตำบลบางน้ำผึ้งก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2518 มีเนื้อที่ประมาณ 150 ตารางวา เป็นอาคารไม้ 2 ชั้นตั้งอยู่บริเวณหลังศาลาการเปรียญของวัดบางน้ำผึ้งใน ต่อมา พ.ศ. 2540 ได้รับงบประมาณจากกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1,630,000 บาท (เงินลงทุน) มีเนื้อที่ประมาณ 200 ตารางวา บนเนื้อที่ธรณีสงฆ์

ของวัดบางน้ำผึ้งใน ตั้งอยู่บริเวณข้างสนามฟุตบอลโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งในและเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2542 (ข้อมูลจากสถานีอนามัยตำบลบางน้ำผึ้ง พ.ศ. 2554)

ก่อนที่จะจัดตั้งสถานีอนามัยตำบลบางน้ำผึ้ง ในชุมชนมีแพทย์ประจำตำบล 1 คน ถ้าผู้ป่วยต้องการรักษาเยี่ยวยาโรค ก็จะไปติดต่อแพทย์คนนี้ (สมศักดิ์ สำลีรัตน์. 20 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์) ส่วนเรื่องการรักษาโรคของชาวจีนฮกเกี้ยนนั้น บางคนจะไปหาหมอจีนแผนโบราณในชุมชนบางน้ำผึ้ง “คุณพ่อเป็นแพทย์แผนจีน เคยช่วยเหลือรักษาผู้ป่วยด้วยสมุนไพรจีน”(ฉวี สิริประวัตินกุล. 1 เมษายน 2554 : สัมภาษณ์) เนื่องจากชุมชนบางน้ำผึ้งมีคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา จึงทำให้สามารถติดต่อกับฝั่งพระนคร ได้สะดวก เมื่อชาวจีนฮกเกี้ยนหรือลูกหลานเจ็บป่วย ก็จะไปติดต่อหมอจีนเสดที่อยู่ย่านเขาวราช “ที่ตัวอำเภอพระประแดงมีโรงฝิ่นในสมัยก่อน คุณพ่อกับชาวจีนคนอื่นเคยพากันไปสูบฝิ่นที่นั่นเนื่องจากสุขภาพไม่ดี การสูบฝิ่นสามารถบรรเทาความเจ็บปวดได้” (ฉวี สิริประวัตินกุล. 1 เมษายน 2554 : สัมภาษณ์) ต่อมา หลังจากมีการจัดตั้งสถานีอนามัยตำบลบางน้ำผึ้งขึ้นและหมอจีนเสดลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่จะไปรักษาโรคที่สถานีนี้

3.1.4 ศาสนสถาน

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนบางคนยังนับถือศาสนาเต๋าของจีนด้วย ตำบลบางน้ำผึ้งมีวัดจำนวน 2 แห่ง ดังนี้

1. วัดบางน้ำผึ้งนอกตั้งอยู่หมู่ที่ 1 วัดบางน้ำผึ้งนอกสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดบางน้ำผึ้งนอกสร้างเมื่อใด ใครเป็นผู้สร้างไม่ปรากฏชัด แต่สันนิษฐานว่า น่าจะสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณ พ.ศ. 2210 (นอกจากนี้ยังพบหลักฐานทางโบราณคดี คือเสมาหินทรายแดงขนาดเล็กแบบสกุลช่างอัมพวา) ประวัตินิกายหนึ่ง ได้มีเจ้าพระยาธรรมธียร (มั่ง) มาทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ และมีพระรูปหนึ่ง ชื่อพระวิชัย มาสร้างศาลาการเปรียญ ต่อมา วัดบางน้ำผึ้งนอกก็ได้ขยายขอบเขตจนมีพื้นที่ในปัจจุบัน พระประธานในอุโบสถ ซึ่งชาวบ้านเรียก หลวงพ่อโต (ใหญ่) สร้างมาพร้อมอุโบสถ (ไม่ทราบประวัติแน่นอน) เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป วัดบางน้ำผึ้งนอกได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2510 (อุโบสถหลังใหม่) สร้างแทนหลังเก่า โดยมีสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี (พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7) ทรงเป็นผู้ตัดหวายลูกนิมิต (อ้างใน ป้ายบรรยายประวัติของวัดบางน้ำผึ้งนอก) งานประจำปีของวัดจะจัดในต้นเดือนเมษายน (ก่อนวันสงกรานต์) ปีปัจจุบันนี้ มีพระภิกษุจำพรรษา 23 รูป เจ้าอาวาสวัดปัจจุบันคือ พระอธิการบุญเรือน จนทวโธ (พระฉัตรชัย ชินวโร. 20 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์) พระอุโบสถหลัง

เก่าของวัดบางน้ำผึ้งนอก ผู้วิจัยยังพบเห็นจิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่อยู่ที่บ้านประตูลังพระอุโบสถ เป็นภาพเรื่องเครื่องโต๊ะแสดงสัญลักษณ์มงคลตามคติจีนที่นิยมเขียนกันมากในสมัยรัชกาลที่ 3

ภาพที่ 3.2
พระอุโบสถหลังเก่าของวัดบางน้ำผึ้งนอก

ถ่ายโดยนาย Changlong Lan เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

ภาพที่ 3.3

จิตรกรรมฝาผนังที่บานประตูและหน้าต่างในพระอุโบสถหลังเก่า
ของวัดบางน้ำผึ้งนอก

ถ่ายเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 โดยนาย Changlong Lan

2. วัดบางน้ำผึ้งใน ตั้งอยู่เลขที่ 21 หมู่ 10 ตำบลบางน้ำผึ้งอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เมื่อ ปี พ.ศ. 2452 วัดนี้มีพื้นที่รกร้างประมาณ 1 ไร่ มีซากอิฐหักกากปูน มีซากพระศิลาแลงหักทับถมในบริเวณเนินพระอุโบสถ จากหลักฐานที่พบคือซากอิฐและสระน้ำ ปัจจุบันเป็นที่ราบลุ่มมีกอไผ่ใหญ่ สันนิษฐานว่า ซากวัดนี้คือวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาพร้อมวัดใหญ่ตาดิน วัดกองแก้ว เพราะพบเศษอิฐและกระเบื้องมีลักษณะเดียวกันเพราะบริเวณวัดดังกล่าวมีการพบคูวัดและซากกำแพงวัดปรากฏให้เห็นอยู่ จากหลักฐานประกอบกับคำบอกเล่า น่าจะเป็นข้อมูลได้ว่า วัดนี้สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมากรมหลวงชินวราธิบดี สมเด็จพระสังฆราชในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เสด็จมายังวัดนี้และได้ทรงเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดบางน้ำผึ้งใน ตรีบาททุกวันนี้ (อ้างถึงใน ป้ายบรรยายประวัติของวัดบางน้ำผึ้งใน) ปัจจุบันมีพระภิกษุจำพรรษา 36 รูป เจ้าอาวาสวัด ปัจจุบันคือพระครูปลัดไพชน สิริธมโม

วัดวาอารามเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทยที่สำคัญ หลังจากชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง ชีวิตของคนและลูกหลานมีความผูกพันกับวัดที่อยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะวัดบางน้ำผึ้งในและวัดบางน้ำผึ้งนอก เนื่องจากบ้านเรือนของชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกห่างจากวัดทั้ง 2 วัดนี้ไม่ไกลและได้อยู่ในสังคมไทยมานาน ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลของจีนหรือวันธรรมดา ผู้อพยพรุ่นแรกบางคนกับลูกหลานในครอบครัวจะมีการทำบุญตักบาตรเช่นเดียวกับชาวไทยท้องถิ่น หลังจากคนรุ่นแรกเสียชีวิต ลูกหลานก็นำโลศพไปฝัง ณ บริเวณของวัด เช่น สุสานจีนฮกเกี้ยนที่กระจายอยู่ในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งใน ถึงแม้ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางครอบครัวไม่ได้สร้างสุสานแบบจีน แต่ลูกหลานก็จัดพิธีศพแบบไทยและนำอัฐิไปบรรจุในเจดีย์ ณ บริเวณวัดบางน้ำผึ้งใน เช่น บิคารมารดาของบุนไค้ แซ่โศ้ว ข้อมูลที่ได้มาจากภาคสนามปรากฏว่า ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางคนเคยบวชที่วัดบางน้ำผึ้งใน เช่น สมศักดิ์ แซ่โหวง บุญมี สุวรรณทศ เป็นต้น สมศักดิ์ แซ่โหวง ออกบวช 13 วันเพื่อแก้บนตามธรรมเนียมไทย ส่วนความสัมพันธ์กับวัดบางน้ำผึ้งนอก ด้วยเหตุที่อยู่ใกล้กับวัด ชาวจีนฮกเกี้ยนและลูกหลานมักจะไปร่วมกิจกรรมทำบุญในวัดบางน้ำผึ้งนอก เช่น ครอบครัวของละออง เทพอวยชัย ครอบครัวของบรรยง พงศ์เทพุลวัฒน์ ฯลฯ เนื่องจาก ณ บริเวณทั้ง 2 วัดนี้มีโรงเรียน นักเรียนที่เป็นลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทยท้องถิ่นจึงมีโอกาไปร่วมกิจกรรมที่วัดจัดขึ้น ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนและลูกหลานได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง

3.1.5 สถานศึกษา

ในตำบลบางน้ำผึ้ง มีโรงเรียน 2 แห่ง คิดดั้งเดิมของไทยคือการนำลูกหลานไปเรียนที่วัดกับพระภิกษุ ต่อมาจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนภายในวัดหรือพื้นที่ของวัด ได้แก่ โรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งในและโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก โรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ก่อตั้งเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2476 โดยพระครูสายบัว นิลพัฒน เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งในเป็นผู้ริเริ่มและได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องที่ โดยนายสาย รัศมีทัต กรรมการอำเภอพระประแดงได้มาทำพิธีเปิด ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาบาลตำบลบางน้ำผึ้ง”

ปี พ.ศ. 2476 พระครูสายบัว นิลพัฒน เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งในเป็นครูใหญ่คนแรก มีครูผู้สอน 2 คนใช้อาคารเรียนแบบทรงปั้นหยาชั้นเดียว 3 ห้องเรียน มีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ปี พ.ศ. 2500 ได้เปิดชั้นเรียนเพิ่มอีก 3 ชั้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปี พ.ศ. 2491 พระครูสายบัว นิลพัฒน เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งในได้บริจาคเงินสร้างอาคารเรียนหลังใหม่เป็นแบบทรงปั้นหยา 2 ชั้น 6 ห้องเรียน

ปี พ.ศ. 2535 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ปี พ.ศ. 2554 โรงเรียนเปิดหลักสูตรภาษาจีนให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4, 5, 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีครูชาวจีนมาสอนทุกวันพุธ จำนวน 4 คาบเวลา

ปัจจุบัน โรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน (กรรณานุกุลอาคาร) เปิดทำการสอนชั้นอนุบาล 1-2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ห้องเรียนมีจำนวน 11 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 216 คนและมีนักเรียนก่อนเกณฑ์ อายุ 3 ปี ของ อบต.บางน้ำผึ้ง ใช้สถานที่เรียนอีก 1 ชั้น โดยมีนางอุษณีย์ ขำดวง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน (อุษณีย์ ขำดวง. 20 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์) ส่วนโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอกตั้งอยู่หมู่ที่ 1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ปัจจุบัน นางสุพัตรา แสงทอง ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 69 คน (พ.ศ. 2554) จากการสัมภาษณ์ละออง เทพอวยชัย (17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) ทำให้ทราบว่า ละออง เทพอวยชัย เคยไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอกในตอนที่มียายุ 9 ขวบ (พ.ศ. 2475) เพราะทางการไทยบังคับให้ไปเรียนหนังสือ แต่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนเลย เพื่อนร่วมชั้นมีไม่ถึง 10 คน มีนักเรียนหญิง 4 คน นักเรียนชายประมาณ 5 - 6 คน เพื่อนร่วมชั้นเป็นคนไทยทั้งหมด ส่วนวันหยุดนั้น ทางโรงเรียนจะหยุดแคว้นพระ เพื่อให้ นักเรียนกลับไปทำบุญ เมื่อเรียนจบป.4 (พ.ศ. 2479) ละออง เทพอวยชัย ก็กลับบ้านไปทำงานสวน จึงไม่ได้เรียนหนังสือต่ออีก

จากการสัมภาษณ์ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนทั้ง 10 ครอบครัวนี้ คนที่เคยเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งในและโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก ดังตารางนี้

ตารางที่ 3.2

รายชื่อลูกหลานจีนนอกเกียนที่เคยเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน
และโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก

ลำดับ (ครอบครัว)	เรียนในโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งใน	เรียนในโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก
1		นางละออง เทพอวยชัย
2		นางวราพร พงศ์เทพปดัมภ์ นางนिरาพร พงศ์เทพปดัมภ์ นายทรงพล พงศ์เทพปดัมภ์ นายวิมล พงศ์เทพปดัมภ์ นางเพชร พงศ์เทพปดัมภ์ นางด้อย พงศ์เทพปดัมภ์ นายอนชา พงศ์เทพปดัมภ์ นางชนิษฐา พงศ์เทพปดัมภ์
3		
4		
5	นางปราณี แสนสุข นางจรินทร์ แซ่ไค้ว	
6	นายเจริญ แซ่ไค้ว นายตัว สุวรรณทศ นายแก๊ะ แซ่ไค้ว นางพิสัย แซ่ไค้ว นายเล็ก แซ่ไค้ว นายบุญส่ง สุวรรณทศ นายบาน แซ่ไค้ว	
7	นายสมบูรณ์ มังกรนาศ นายสมชาย อภิชาท นายสมปอง นาคเอี่ยม นายสมศักดิ์ แซ่โง้ว นายสมบัติ เพชรคำริกุล นางละเอียด แซ่ไค้ว	
8	นายบุญมี เทพอวยชัย นางวินวิสา ผุมพวง นายวุฒิกร เทพอวยชัย	
9	นายบุญลือ เทิดกวินกานต์ นายภัทรภูมิ เทิดกวินกานต์ นางวิไล เทิดกวินกานต์	นางสาวมะลิ เทิดกวินกานต์ นายสัมฤทธิ์ เทิดกวินกานต์ นายบุญฤทธิ์ เทิดกวินกานต์
10	นางฉวี สิริประวัติกุล	

เนื่องจากครอบครัวที่ 3 และ 4 ห่างไกลจากโรงเรียนทั้ง 2 แห่งนี้ ลูกหลานจึงไม่ได้มาเรียนหนังสือที่ชุมชนบางน้ำผึ้ง ส่วนครอบครัวที่ 1 และ 2 ติดกับโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งนอก ลูกหลานทั้ง 2 ครอบครัวนี้จึงไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนนี้ ครอบครัวที่ 5,6,7,8,10 ห่างจากโรงเรียนวัดบางน้ำผึ้งในไม่ไกล ลูกหลานส่วนมากจะไปเรียนที่นี่ ครอบครัวที่ 9 ห่างจากโรงเรียนทั้ง 2 แห่งนี้พอ ๆ กัน ลูกหลานจึงสามารถไปเรียนหนังสือได้ทั้ง 2 แห่ง

3.1.6 จีนฮกเกี้ยน : ผู้คนและวัฒนธรรมที่บางน้ำผึ้ง

(1) ภูมิลาเนาของจีนฮกเกี้ยน

มณฑลฮกเกี้ยน (ฝูเจี้ยน) ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน เมืองที่สำคัญในมณฑลฮกเกี้ยน ได้แก่ ฝูโจว หนิงเต๋อ เซี่ยเหมิน ฉวนโจว และจ้งโจว เป็นต้น ส่วนอำเภอเจียวอันตั้งอยู่ทางภาคใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน เขตเมืองจ้งโจว ซึ่งเป็นอำเภอที่ติดชายแดนระหว่างมณฑลฮกเกี้ยนกับมณฑลกวางตุ้ง มีพื้นที่ 1,247.29 ตารางกิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับอำเภอหยุนเซี่ยว ทิศตะวันตกติดกับอำเภอหราวผิงของมณฑลกวางตุ้ง ทิศใต้ติดกับจุดเชื่อมต่อระหว่างทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ พื้นที่ทางทะเลก่อนไปทางอำเภอตงซาน ส่วนทิศเหนือติดกับอำเภอผิงเหอ (Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 1-2)

ภาพที่ 3.4
ที่ตั้งของอำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยน

มีชาวเจียวอัน 70% พูดภาษาหมิ่นใต้ อีก 20% พูดภาษาฮากกา ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอเจียวอัน คือ จากภาคตะวันตกเฉียงเหนือมีความสูงลาดลงทางตะวันออกเฉียงใต้ ภูเขาที่ทอดตัวยาวเหยียดเป็นลูกคลื่นสลับไปมาทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ภาคกลางมีเนินเขาติดต่อกันยาวเหยียดเป็นลูกคลื่น ภาคใต้เป็นที่ราบต่ำ ภัยธรรมชาติส่วนใหญ่มาจากลมไต้ฝุ่นและฝนที่ตกอย่างหนัก แม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลผ่านอำเภอเจียวอัน ได้แก่ แม่น้ำตงซี แม่น้ำซีซีและแม่น้ำเหมยโจว จากอดีตถึงปัจจุบัน ชาวเจียวอันทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ อ้อย ข้าว ถั่วเขียวและมะม่วง เป็นต้น (Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 1-2) ซึ่งวิถีชีวิตการทำ การเกษตรนี้ก็ยังได้มีการสืบทอดเป็นอาชีพหลักของกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(2) ศาลเจ้าที่กึ่งและโรงจิวของจีนฮกเกี้ยน

ทุกชาติเมื่อมีการตั้งบ้านเรือน มีลูกหลานมักจะสร้างศาสนสถานหรือสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงก็เช่นเดียวกัน ก่อนที่จะมีศาลเจ้าของตนเอง ชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงต้องเดินทางไปร่วมกิจกรรมศาลเจ้าเงินที่ตัวอำเภอพระประแดงหรือตำบลที่มีศาลเจ้าเงิน เนื่องด้วยชุมชนบางน้ำผึ้งห่างไกลจากตัวอำเภอ ชาวจีนฮกเกี้ยนจึงไม่สะดวกเดินทางไปร่วมงานศาลเจ้า ถ้าชาวจีนฮกเกี้ยนอยากไปไหว้ศาลเจ้าเงิน ก็อาจจะมีความเสี่ยงภัยในการเดินทาง เพราะระหว่างทางเต็มไปด้วยป่าไม้ที่หนาแน่น ต่อมา ชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงเกิดอหิวาตกโรค จึงทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนมีความคิดที่จะสร้างศาลเจ้าของตนเองขึ้นเพื่อแก้บนให้ปลอดภัยจากอหิวาตกโรค (ชวนฮวด แซ่โก้ว, 28 พฤษภาคม 2554 : สัมภาษณ์)

ศาลเจ้าฮกเกี้ยนตั้งอยู่ซอย 9 ถนนราษฎร์รังสรรค์ ตำบลบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง ซึ่งห่างจากชุมชนบางน้ำผึ้งไม่ไกล ศาลเจ้าแห่งนี้เดิมเป็นสิ่งก่อสร้างแบบเรียบง่าย ประกอบไปด้วยเทพเจ้าที่กึ่ง (เป็นภาพวาดบนแผ่นไม้) รมกันและ โต๊ะตัวหนึ่งเท่านั้น “เนื่องจากชาวจีนฮกเกี้ยนไม่มีที่ดินของตน สิ่งก่อสร้างของศาลเจ้าจึงไม่ใช่แบบถาวร ถ้าเราสร้างเป็นศาลเจ้าที่มีหลังคาแบบถาวร ก็คงจะผิดกฎหมาย หลังจากเราซื้อได้ที่ดินตรงนั้น เราจะสามารถขยายพื้นที่และสร้างหลังใหม่ได้” (เขี้ยเอี้ย แซ่โก้ว, 27 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์) ชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงเรียกศาลเจ้าแห่งนี้ว่า ศาลเจ้าที่กึ่ง รายชื่อผู้สร้างศาลเจ้าที่กึ่งหลังแรก ดังตารางที่ 3.3 นี้

ตารางที่ 3.3

รายชื่อผู้สร้างศาลเจ้าที่กิ่ง ตำบลบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

เอี่ยมเซียง แซ่โล้ว	อินจิ่ง แซ่โล้ว	เอ็งหล่าย แซ่โล้ว	เอ็งกั้ง แซ่โล้ว
ฮกซุ่น แซ่โล้ว	กิมเอ็ง แซ่โล้ว	ไหหลิว แซ่โล้ว	ซ้อฮก แซ่โล้ว
อันคัง แซ่โล้ว	ซุนหยง แซ่โล้ว	เอ็งเหียน แซ่โล้ว	เซ้อ่าง แซ่โล้ว
จิ้นเต็ก แซ่โล้ว	ไหล์ซุ้ย แซ่โล้ว		

เนื่องจากเวลาผ่านไปเกือบ 100 ปี (นับจาก พ.ศ. 2554) ชวนฮวด แซ่โล้ว จำชื่อของผู้สร้างบางคนไม่ได้ แต่สิ่งที่ยังมีอยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงก็คือ ลูกหลานของบุคคลเหล่านี้ยังกระจายอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว หลังจากมีศาลเจ้าแห่งนี้ ชาวจีนสกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งก็สามารถจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชาวจีนสกเกี้ยนในตำบลอื่น ๆ ได้

ภาพที่ 3.5

ศาลเจ้าที่กิ่งหลังใหม่ตำบลบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ถ่ายโดยนาย Changlong Lan เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

ในช่วงเวลาต่อมา ศาลเจ้าขนาดเล็กระหว่างนี้ได้รับการซ่อมแซมบ้างและมีการเพิ่มเทพเจ้าองค์หนึ่ง ที่มาจากเทพเจ้าองค์นี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก จากการสัมภาษณ์นายชวนฮวด ผู้วิจัยสรุปเบื้องต้นได้ดังต่อไปนี้ คุณพ่อของนายชวนฮวด พบเทพเจ้าองค์นี้อยู่ใต้ต้นไม้ที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จึงนำกลับบ้านและไปเลี้ยงทாயว่าเทพเจ้าองค์นี้ลอยมาจากที่ไหน จากนั้นคุณพ่อได้ทราบว่าเป็นเทพเจ้าองค์นี้ลอยมาจากอยุธยา ซึ่งเป็นเทพเจ้าสิริมงคล ต่อมาได้อัญเชิญเข้ามาในศาลเจ้านี้และให้ชาวจีนสกลเกียนทั่วไปเช่นไหว้

ภาพที่ 3.6

รายชื่อของผู้บริจาคเงินสร้างศาลเจ้าหลังใหม่

ถ่ายโดย Changlong Lan เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

เนื่องจากศาลเจ้าหลังเก่าเกิดไฟไหม้ ชาวจีนสกลเกียนและลูกหลานจึงสร้างศาลเจ้าหลังใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2526 ซึ่งรูปแบบเป็นศาลาเก๋งจีน มีขนาดใหญ่กว่าศาลเจ้าเดิมและประกอบไปด้วยป้ายศาลเจ้าที่กิ่ง เสา 4 หลัก แสดงว่ายกพื้นสูง หลังคาแบบจีน ภาพสิริมงคลต่าง ๆ เทพเจ้าจีน 4 องค์ โต๊ะบูชา 2 ตัวและสิ่งใดคู่หนึ่ง ป้ายศาลเจ้าที่กิ่งมีตัวอักษรจีน 3 ตัว ได้แก่ 天公亭 แปลว่า ศาลาที่กิ่ง มีการแกะสลักเทพเจ้าที่กิ่งลงบนเสาไม้ ซึ่งเป็นฝีมือของช่างจีนที่เขาวราช ด้านซ้ายของเทพเจ้าที่กิ่งคือ

กวางเฟิง ด้านขวาคือเทพเจ้าที่ลอยมาจากอูยูชา (ตามคำบอกเล่าของนายชวนสวด) เสาด้านหน้ามีการแกะสลักมังกร เสาด้านหลังติดคำอวยพรคู่หนึ่ง เขียนไว้ว่า 天高福大百业生意皆隆盛 地厚德尊万民家门永寿春 ซึ่งหมายความว่า “วาสนาสูงส่งและกิจการค้าทั้งปวงรุ่งเรือง คุณธรรมล้ำจุนปวง ประชาสุขสันต์นิรันดร์กาล” ได้หลังคามีภาพเรื่องไข่อิว ภาพดอกไม้และภาพสก ลก ลีว เป็นต้น บนหลังคามีมังกร 2 ตัว ส่วนรายชื่อของผู้บริจาคเงินสร้างศาลเจ้าใหม่ปรากฏในป้ายที่แขวนอยู่บนฝาผนัง ในจำนวนนี้มีชาวไทยร่วมบริจาคเงินด้วย

ฝั่งตรงกันข้ามของศาลเจ้ามีโรงจิวโรงหนึ่ง มีอายุยาวนานเช่นกัน ส่วนรูปแบบของโรงจิวเหมือนโรงจิวทั่วไปที่พบเห็นในศาลเจ้าจีนต่าง ๆ ตั้งแต่สร้างศาลเจ้าเป็นต้นมา ศาลเจ้าแห่งนี้จะจัดงานประจำปีในทุกๆเดือนธันวาคม เมื่อชาวจีนฮกเกี้ยนจัดงานประจำปี ก็จะมีการจัดโต๊ะจีนและเชิญคณะจิวจินมาแสดงด้วย ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางคนกล่าวว่า เมื่อก่อนเคยมีการแสดงที่ผู้ให้สัมภาษณ์เรียกว่า “จิวหุ่นกระบอก” มาแสดง แต่ในเวลาต่อมา เปลี่ยนเป็นการแสดงจิวแต่จิวที่มาจากเขาวราช (จินทนา ซัยเชื่อนซันซ์. 24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 3.7

โรงจิว ตำบลบางกระเจ้า อำเภอบางปะกง จังหวัดสมุทรปราการ

ถ่ายโดย Changlong Lan เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

ศาลเจ้าที่กึ่งแห่งนี้มีคณะกรรมการดูแลประจำศาล จำนวน 10 คน ซึ่งมาจากการคัดเลือกใหม่ทุกปี วิธีการเลือกกรรมการเป็นจารีตประเพณีของศาลเจ้าที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมานานแล้ว เทพเจ้าที่กึ่งเป็นผู้ที่คัดเลือกขึ้นมาโดยตรง กรรมการประจำศาลเจ้าจะเขียนชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนชกเขียนในชุมชนนี้ลงในจีนกระดาษและมาวางบนโต๊ะบูชา แล้วนำชื่อคนใดคนหนึ่งมาวางอยู่ด้านหน้าของเทพเจ้าที่กึ่ง ประธานคณะกรรมการประจำศาลเจ้าจะใช้ปวกพวยโยนไปในอากาศเมื่อกระทบพื้นปวกพวยจะแสดงสัญลักษณ์ 3 ประการ ได้แก่ คำว่าทั้งคู่ หงายทั้งคู่และหงาย 1 คำว่า 1 กรรมการประจำศาลเจ้าต้องโยนปวกพวย 3 ครั้ง ถ้าปวกพวยหงาย 1 คำว่า 1 ภายใน 3 ครั้งนี้ แสดงว่าเทพเจ้าที่กึ่งได้เลือกคนนี้เป็นกรรมการคนใหม่แล้ว ถ้าปวกพวยคำว่าทั้งคู่หรือหงายทั้งคู่ ครั้งหนึ่ง แสดงว่าเทพเจ้าไม่เลือก ต้องเอาชื่อของคนอื่นมาวางอยู่ด้านหน้าของเทพเจ้าที่กึ่งและโยนปวกพวย 3 ครั้งเช่นเดียวกัน คณะกรรมการชุดใหม่ต้องรับผิดชอบการจัดงานวันเกิดที่กึ่งในปีต่อไป

ภาพที่ 3.8
รูปเทพเจ้าที่กึ่ง

ถ่ายโดยนาย Changlong Lan เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554

เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 ลูกหลานชาวจีนสกุเกี้ยนและชาวไทยในท้องถิ่นได้มีโอกาสรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีหน้าศาลเจ้าที่กงตำบลงกระเจ้า เนื่องในวโรกาสที่ทรงเป็นประธานในพิธีเปิดงานสัปดาห์วันต้นไม้ประจำปี 2551 ณ สวนศรีนครเขื่อนขันธ์ พระองค์ได้ทอดพระเนตรศาลเจ้าที่กงและโรงจิวที่อยู่ใกล้เคียง ทรงถามว่า “ศาลนี้มีอายุเท่าไรแล้ว” ซึ่งตัวแทนของลูกหลานจีนสกุเกี้ยนตอบว่า “ร้อยกว่าปี” (ชวนสวด แซ่โก้ว. 6 พฤศจิกายน 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 3.9

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทอดพระเนตรศาลเจ้าที่กงและโรงจิวที่อยู่ใกล้เคียงเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

(3) สุสานของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

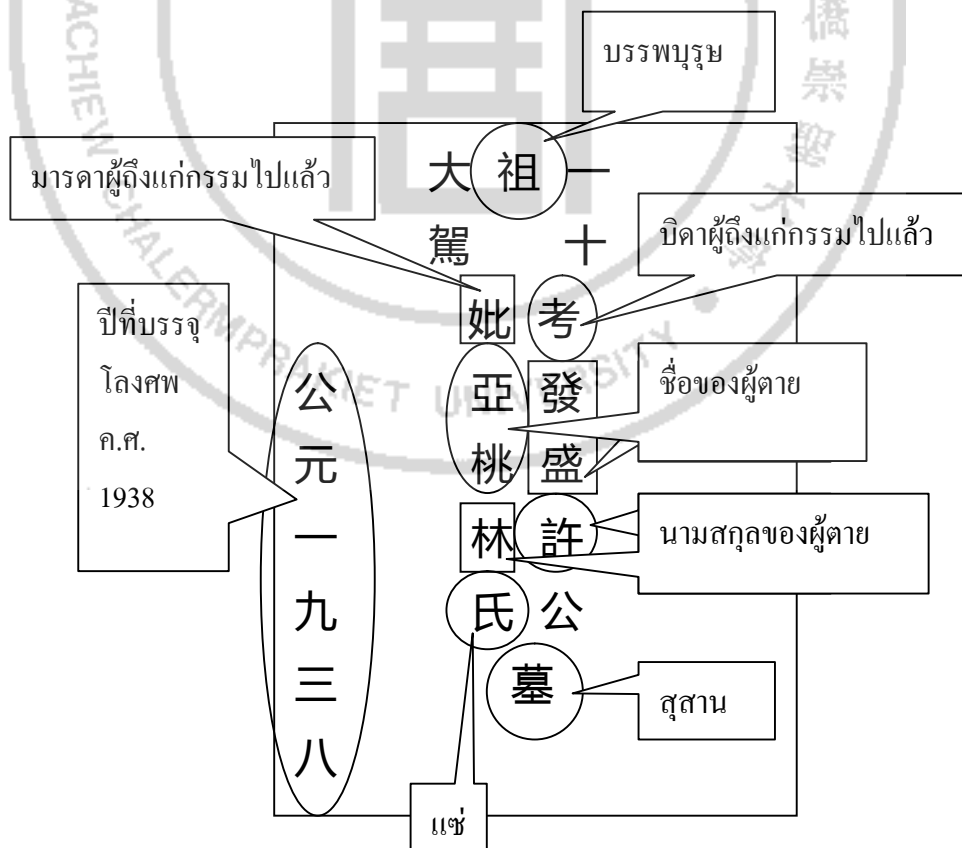
ศาลเจ้าที่กึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง สุสานของบรรพบุรุษเสมือนศูนย์รวมจิตใจของครอบครัวลูกหลานจีนฮกเกี้ยน เป็นอัตลักษณ์ของครอบครัว และเป็นคุณสมบัติที่บรรพบุรุษสืบทอดให้กับลูกหลาน จากการสำรวจพื้นที่ศึกษา สุสานจีนฮกเกี้ยนมีบางส่วนอยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้ง ซึ่งอยู่ในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งในมี 5 แห่ง อันเป็นรูปแบบที่มีการผสมผสานทั้งวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทย บางส่วนอยู่ในบริเวณวัดที่ใกล้เคียง เช่น วัดราษฎร์รังสรรค์ของตำบลบางกระเจ้า บางส่วนอยู่ที่จังหวัดสระบุรี นอกจากนี้ ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางคนยังจัดพิธีศพแบบไทยให้กับบรรพบุรุษผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว และนำอัฐิไปบรรจุในเจดีย์ที่อยู่วัดวาอารามในพื้นที่ศึกษา

สุสานหมายเลข 1 (ภาพที่ 3.10) เป็นสุสานบรรพบุรุษของครอบครัวบุญส่ง สุวรรณทศ คำจาริกได้บอกถึงชื่อ-นามสกุลของผู้ตาย คำที่ระบุนุ่นและปีที่สร้างสุสาน สุสานหมายเลข 2 (ภาพที่ 3.11) เป็นสุสาน บรรพบุรุษของ ครอบครัววิ ลีรีประวัติกุล คำจาริกประกอบด้วยคำระบุนุ่น (รุ่นที่ 27) ชื่อ-นามสกุล (รวมถึงนามสกุลเดิม) ของผู้ตาย วันเดือนปีที่บรรจุโลงศพ (มีทั้งภาษาจีนและภาษาไทย) และบุตรหลานทั้ง 6 ครอบครัว ซึ่งเป็นผู้สร้างสุสาน ในข้อความนี้มีคำว่า เฟิง หมายถึง น้อมรำลึก แสดงว่า ลูกหลานเคารพและกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นอย่างยิ่ง สุสานหมายเลข 3 (ภาพที่ 3.12) เป็นสุสาน บรรพบุรุษของครอบครัวสมศักดิ์ แซ่โง้ว ซึ่งคำจาริกประกอบด้วยคำระบุนุ่น ชื่อ-นามสกุลของผู้ตาย รายชื่อของบุตร ส่วนคำว่า หย่งจี หมายถึง รำลึกถึงตลอดเวลา แสดงว่า ลูกหลานรักบรรพบุรุษมาก ไม่ลืมบุญคุณของบรรพบุรุษ คำจาริกของสุสานหมายเลข 4 (ภาพที่ 3.13) ประกอบด้วยคำที่ระบุนุ่น ชื่อ-นามสกุลของผู้ตาย บุตรหลานที่เป็นผู้สร้างสุสานทั้ง 4 ครอบครัวและ ภูมิภาคนาเดิม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในมณฑลฮกเกี้ยน นอกจากนี้ ยังมีคำว่า เฟิง ด้วย คำนี้สะท้อนให้เห็นว่า ลูกหลานทั้งครอบครัวเคารพนับถือบรรพบุรุษ สอดคล้องกับสำนวนจีนคำหนึ่งว่า “ไปชานเสี้ยวเหวยเซียน” หมายความว่า เรื่องกตัญญูเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในหนึ่งร้อยเรื่องกุศล ส่วนคำจาริกของสุสานหมายเลข 5 (ภาพที่ 3.14) ประกอบด้วยชื่อของผู้ตาย ปีที่สร้างและภูมิภาคนาเดิมในมณฑลฮกเกี้ยน ชื่อผู้ตายฝ่ายหญิงมีทั้งคำจีนและคำไทย สำหรับปีที่สร้างจะใช้พุทธศักราชของไทยและปฏิทินจีนโบราณ (ปีอู่อู) ซึ่งนำจักรราศีสวรรค์และจักรราศีปฐพีมาเรียงลำดับรวมกัน คำว่า จี้ หมายถึง ถูกษ์ แสดงว่าก่อนที่จะสร้างสุสาน ลูกหลานไปดูแลถูกษ์ยามแล้ว สุสานหมายเลข 6 (ภาพที่ 3.15) มีทั้งเจดีย์แบบไทยและแผ่นป้ายหินจาริก แสดงว่าวัฒนธรรมจีนกับไทยมีการผสมกัน ในบริเวณของสุสานไม่พบศาลเจ้าที่ คำจาริกประกอบด้วย ชื่อของผู้ตาย ปีที่สร้างและภูมิภาคนา ปีที่สร้างจะใช้คำเรียกปีแบบสมัยสาธารณรัฐจีน ในข้อความยังพบเห็นคำว่า จี้ เช่นเดียวกัน แสดงว่า ครอบครัวนี้ยังเน้นประเพณีจีนบ้าง

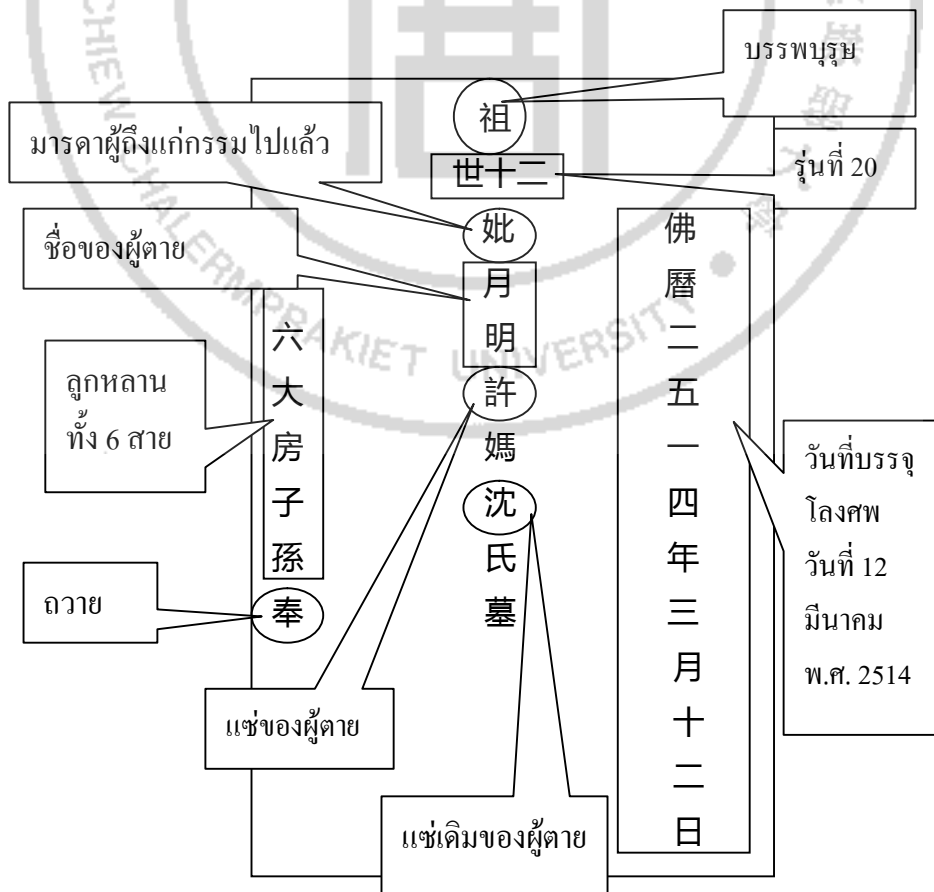
ด้านซ้ายของข้อความหिनจารึกสุสานบางแห่งจะเป็นปีที่สร้าง เช่น สุสานหมายเลข 1, 5, 6 ปีที่สร้างของสุสานหมายเลข 2 จะอยู่ด้านขวา สุสานหมายเลข 2, 3, 4 ได้ระบุลูกหลานผู้สร้าง โดยเฉพาะสุสานหมายเลข 3 มีทั้งรายชื่อบุตรชายและบุตรหญิง แต่สิ่งที่น่าสนใจคือชื่อของบุตรชายอยู่ข้างบน บุตรสาวอยู่ข้างล่าง ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับคติจีนที่ว่าผู้ชายมีฐานะสูงกว่าผู้หญิง นอกจากนี้ ชื่อผู้ตายฝ่ายชายอยู่ด้านซ้าย ฝ่ายหญิงอยู่ด้านขวา ก็สอดคล้องกับคติจีนชายซ้ายหญิงขวาคำว่า เข่า (考)* หมายถึง บิดาผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว คำว่า ปี (妣) หมายถึง มารดาผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ทั้ง 2 คำนี้เป็นคำจีนโบราณและจะใช้ในข้อความที่พูดถึงบิดามารดา สุสานหมายเลข 1, 2, 3, 4 มีคำที่ระบุรุ่น ซึ่งก็เป็นคติจีนโบราณที่ให้ความสำคัญมาก ในคำจารึกเหล่านี้ ยังพบว่า สุสานบางแห่งได้แกะสลักภูมิลาเนาเดิมที่อยู่ ณ มณฑลชกเกี้ยน บอกให้ผู้คนทราบว่าตนมาจากที่ใดและเป็นการสั่งสอนให้ลูกหลานจำถึงต้นกำเนิดของครอบครัว ป้ายจารึกที่มีรายละเอียดเช่นนี้ สะท้อนความคิดของชาวจีนที่ให้ความสำคัญกับรากเหง้า-การสืบสานวงศ์ตระกูล

* การออกเสียงของคำว่า เข่า ในภาษาจีนคล้ายกับคำว่า เก้า หรือ เก้า ในภาษาไทยท้องถิ่น ซึ่งมีความหมายว่า ต้นตระกูล ส่วนคำว่า เข่า ในภาษาจีนหมายถึงบิดาผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ชาวจีนส่วนใหญ่มักจะสืบเชื้อสายและใช้นามสกุลทางพ่อ ดังนั้น ความหมายทั้งคำว่า เข่า และคำว่า เก้า หรือ เก้า อาจจะมีความสัมพันธ์กัน

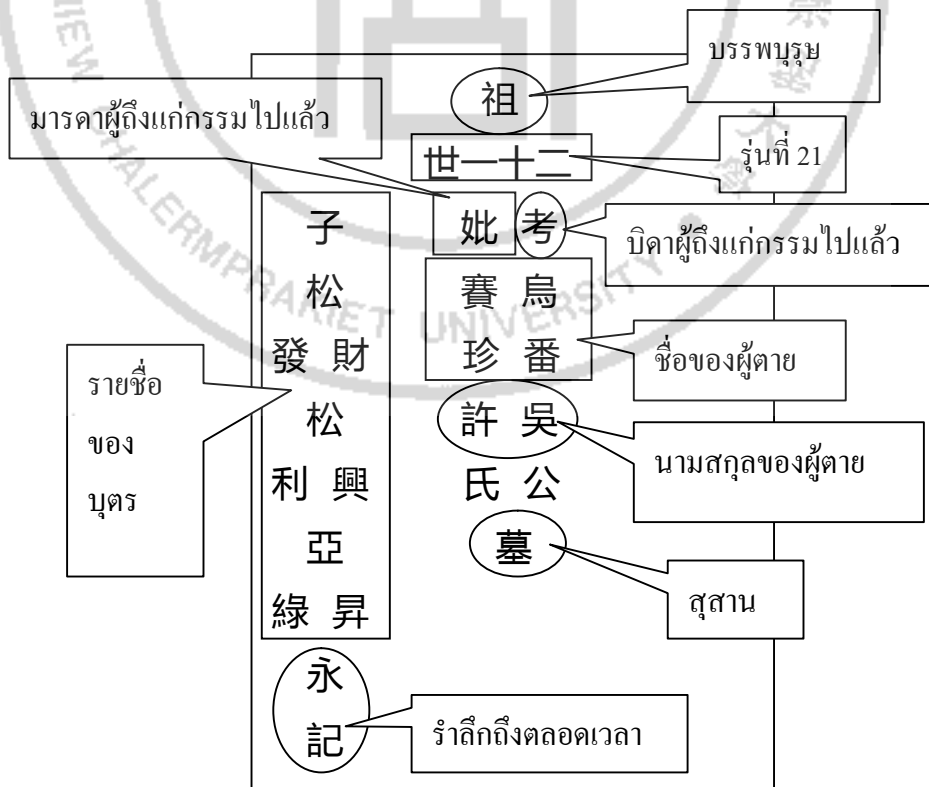
ภาพที่ 3.10
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 1

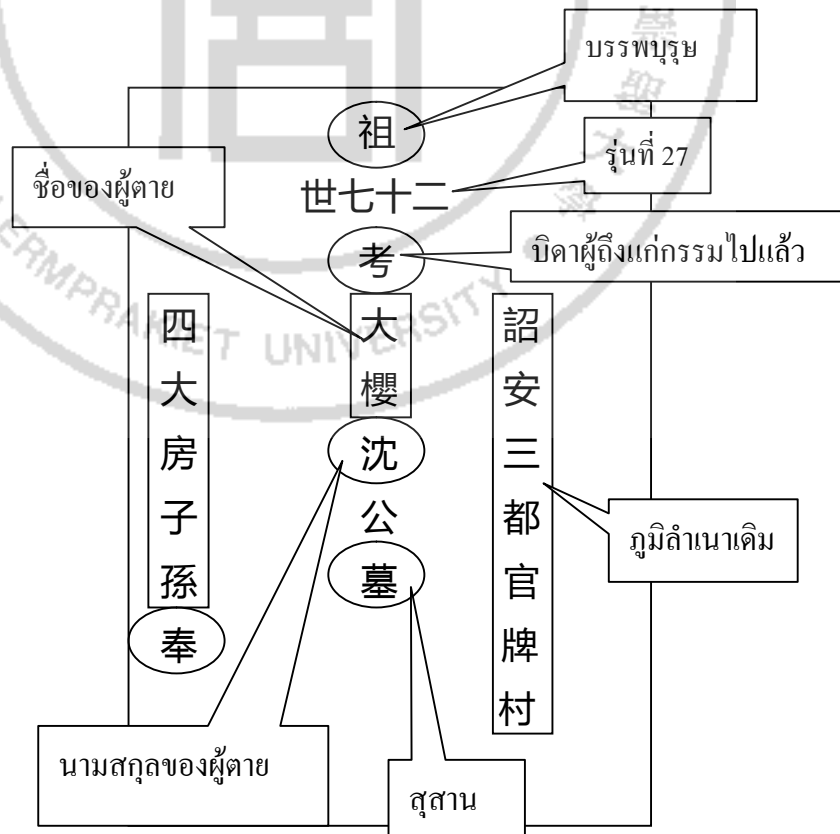
ภาพที่ 3.11
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 2

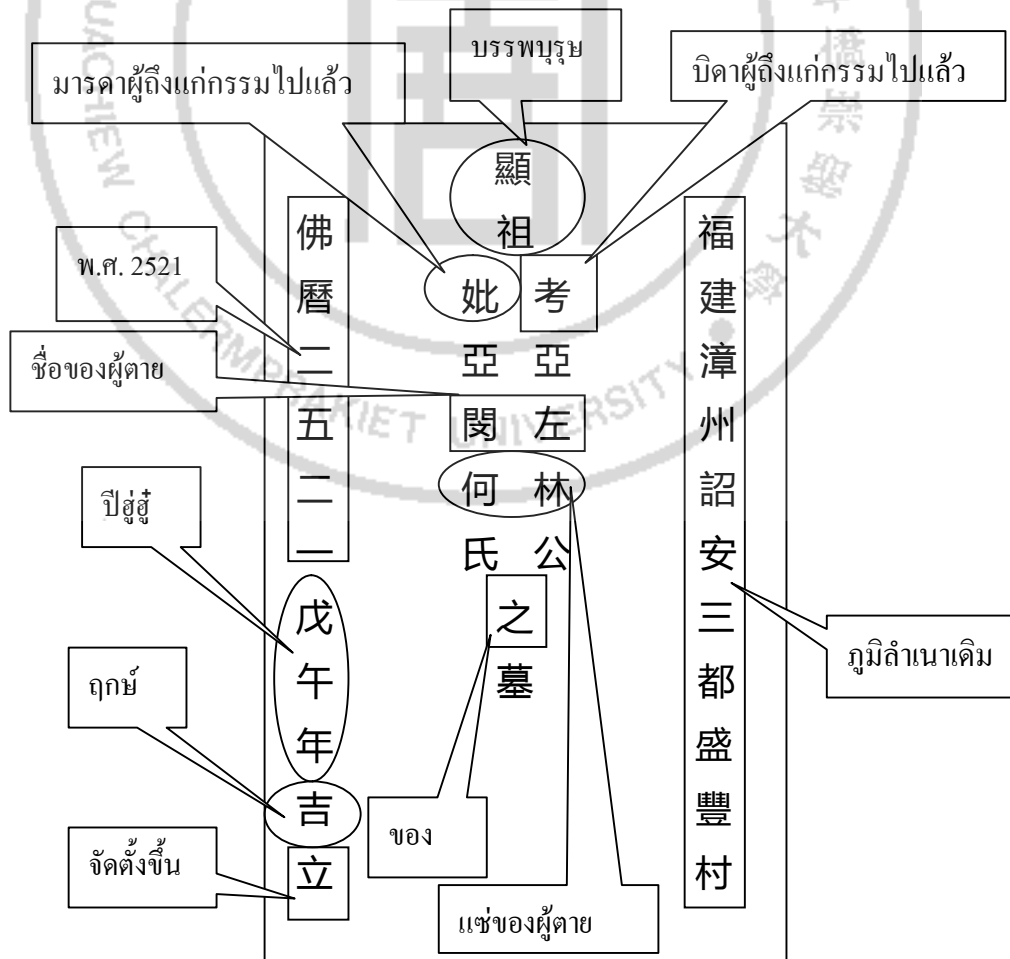
ภาพที่ 3.12
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 3

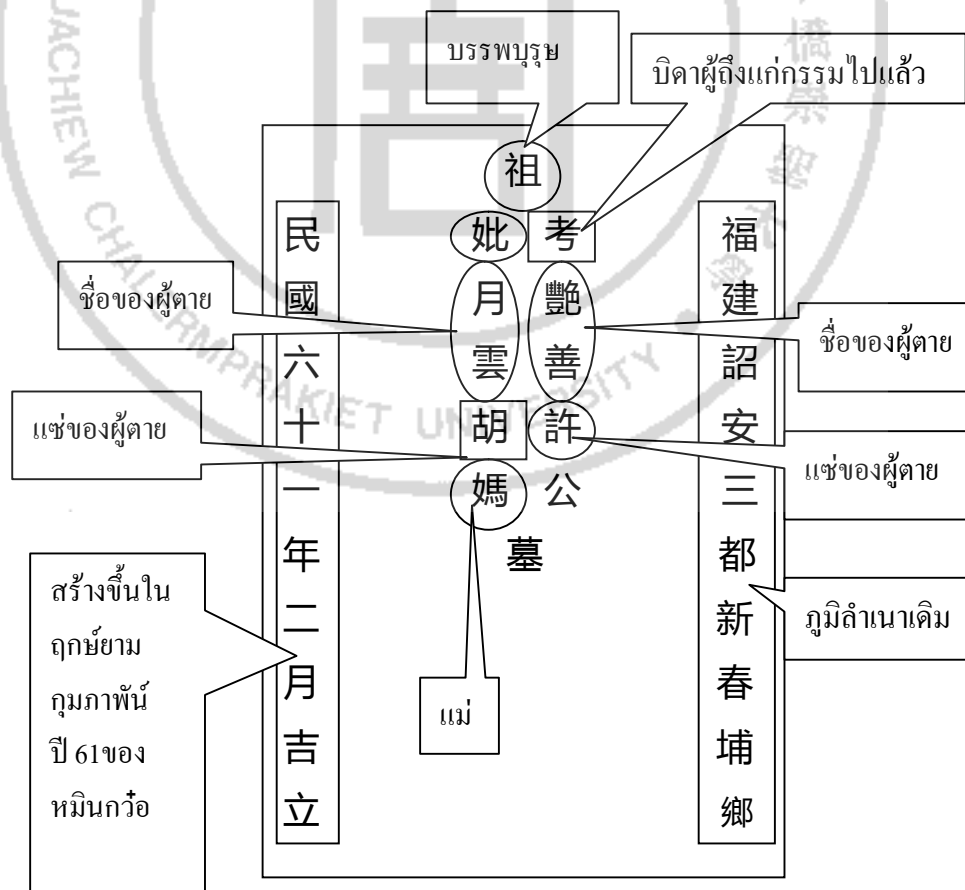
ภาพที่ 3.13
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 4

ภาพที่ 3.14
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 5

ภาพที่ 3.15
ภาพและคำจารึกของสุสานหมายเลข 6

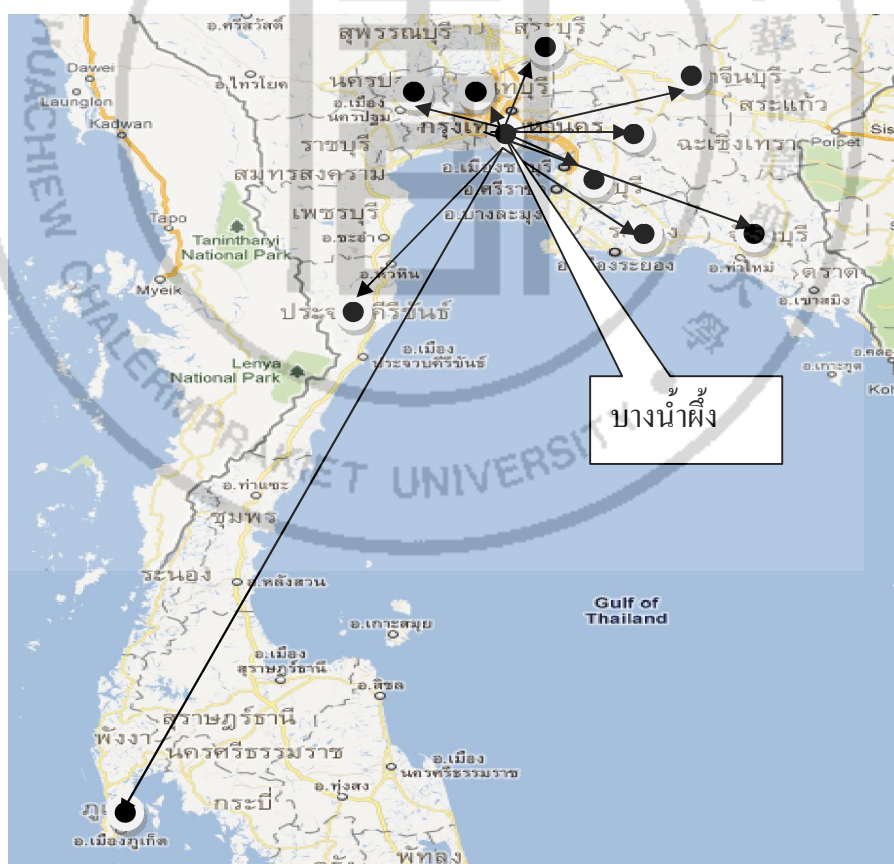

(4) เครือข่ายและเครือข่ายของจีนฮกเกี้ยน

ข้อมูลจากการทำงานภาคสนามแสดงว่า ในปัจจุบัน ลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางคนยังติดต่อญาติที่อยู่ในจังหวัดอื่น ๆ ของไทย เช่น กรุงเทพฯ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ฯลฯ บางคนไปตั้งบริษัทหรือรับราชการ เช่น ลูกสาวของสะอาดศิริประวัตติกุล (1 เมษายน 2554 : สัมภาษณ์) และลูกสาวคนที่ 2 ของละออง เทพอวยชัย เป็นครูผู้สอนในจังหวัดนครปฐม บางคนยังติดต่อญาติที่อยู่ต่างประเทศ เช่น ครอบครัวของบรรยงพงศ์เทพูปถัมภ์ ยังติดต่อญาติที่อยู่มณฑลฮกเกี้ยน ครอบครัวของจันทนา ชัยเชื่อนพันธ์ ยังติดต่อญาติที่อยู่ไต้หวัน จากเครือข่ายเครือข่ายเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงยังมีการติดต่อกับกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่ในจังหวัดอื่นและที่เมืองจีน

ภาพที่ 3.16

เครือข่ายของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

อาชีพแรก ๆ ของชาวจีนฮกเกี้ยนบางน้ำผึ้งเมื่อร้อยปีมาแล้ว พบว่า หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตในสวนเรียบร้อยแล้ว ชาวจีนฮกเกี้ยนจะเข้าไปจำหน่ายตามตลาดต่าง ๆ เช่น ตลาดคลองเตย ตลาดพระโขนงและปากคลองตลาด เป็นต้น บางคนไปไหว้ศาลเจ้าอื่น ๆ เช่น ศาลเจ้าโจวซือองค์ที่ตลาดน้อยในย่านเยาวราช บางคนส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนจีน เช่น ชวนฮวด แซ่โก้ว กับลูกหลานจีนฮกเกี้ยนบางคนเคยไปเรียนภาษาจีนที่โรงเรียนตงฮั่ว เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร บางคนไปร่วมกิจกรรมของสมาคมตระกูลไควในประเทศไทย เช่น บุ้นไค้ แซ่โก้ว มักจะไปร่วมงานสมาคมตระกูลไควแห่งประเทศไทยบ่อยครั้ง

ภาพที่ 3.17

เครือข่ายการค้าขายของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

3.2 สาเหตุการมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

เนื่องด้วยชาวจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่ในชุมชนบางน้ำผึ้งอพยพมาจากอำเภอเจียวอันและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานร้อยกว่าปีแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเอกสารจดหมายเหตุอำเภอเจียวอันเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับมณฑลฮกเกี้ยนด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า เอกสารเหล่านี้

สามารถทำให้รู้จักและเข้าใจปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนสกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนสกเกี้ยนที่มาจากอำเภอเจียวอัน ปัจจัยที่สำคัญโดยสรุปมีดังต่อไปนี้ สงครามภายในประเทศจีน การถูกขูดรีดจากการเก็บภาษีของทางการจีน ภัยธรรมชาติ โรคระบาดและนโยบายที่ห้ามชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศระหว่าง พ.ศ. 2443-2492 (ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนสกเกี้ยนส่วนมากอพยพออกนอกประเทศ) ปัจจัยที่นำมาศึกษานี้มีความสำคัญและความเกี่ยวข้องกัน เพราะมีผลกระทบต่อสังคมจีนและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนสกเกี้ยน สภาพชีวิตที่แร้นแค้นเป็นการบีบบังคับให้ชาวจีนสกเกี้ยนต้องหาทางออกให้กับตนเองและครอบครัว จนทำให้ชาวจีนสกเกี้ยนบางคนต้องพยายามแสวงหาสถานที่ที่มั่นคง อยู่รอดและปลอดภัยกว่า

3.2.1 ปัจจัยภายในประเทศจีน

(1) สงครามภายในประเทศจีน

ผู้วิจัยได้สำรวจเอกสารจดหมายเหตุของประเทศจีนและพบว่า หลังจากรัชสมัยจักรพรรดิเฉียนหลง (พ.ศ. 2278-2338) ตอนปลาย ระบอบการปกครองของราชสำนักแมนจูมีความล้าสมัยมาก ขุนนางส่วนใหญ่ทุจริตและทุกชนชั้นในสังคมจีนเริ่มมีความขัดแย้งอย่างรุนแรง จากนั้นไม่นานก็เกิดสงครามอย่างต่อเนื่องภายในประเทศจีน เช่น สงครามฝิ่นครั้งแรก (พ.ศ. 2383 ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 ของไทย) การปราบปรามกบฏชาตินิยมไท่ผิง (พ.ศ. 2394) และสงครามฝิ่นครั้งที่สอง (พ.ศ. 2399) กองทหารอังกฤษและฝรั่งเศสโจมตีกรุงปักกิ่ง (พ.ศ. 2403) สงครามเจี๋ยอู่ระหว่างประเทศจีนกับประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2437) กองทหารแปดประเทศตะวันตกร่วมกันโจมตีกรุงปักกิ่ง (พ.ศ. 2443) การสู้รบกันระหว่างขุนศึกต่าง ๆ (หลัง พ.ศ. 2455) ของจีน สงครามระหว่างประเทศจีนกับประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2480-2488) การสู้รบกันระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (พ.ศ. 2489-2492) ฯลฯ เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของสังคมจีนและส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสามัญชนจีนอย่างรุนแรง

สงครามก่อน พ.ศ. 2454 มีผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมจีนในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายอย่างหนัก เหตุที่ประเทศอังกฤษต้องการจะขยายตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและยึดครองแหล่งวัตถุดิบอุตสาหกรรมให้กว้างใหญ่ยิ่งขึ้น จึงหาเหตุก่อสงครามฝิ่นเพื่อรุกรานประเทศจีน ในสงครามฝิ่นครั้งแรก (พ.ศ. 2383) ราชสำนักแมนจูพ่ายแพ้และถูกบังคับทำสนธิสัญญากับประเทศอังกฤษ ในประวัติศาสตร์จีน สนธิสัญญาฉบับนี้เรียกว่า สนธิสัญญาหนานจิง ตามชื่อตกลงในสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้รัฐบาลชิงถูกบังคับให้ชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามแก่ประเทศอังกฤษ 21,000,000 ตำลึงและเปิดเมืองท่าชายทะเลเป็นเมืองการค้าระหว่างจีนกับประเทศตะวันตก เมืองเหล่านี้มี 5 เมือง ได้แก่ เมืองเซี่ยเหมิน (ตั้งอยู่ภาคใต้ของมณฑลสกเกี้ยน) เมืองฝูโจว (ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลสกเกี้ยน) เมืองกวางโจว (มณฑลกวางตุ้ง) เมืองเซี่ยงไฮ้ และเมืองหนิงปอ

(มณฑลเจ้อเจียง) เมืองท่าชายทะเลดังกล่าวจะเปิดให้ชาวตะวันตกเข้ามาทำธุรกิจ ผลกระทบที่มีต่อชาวจีนฮกเกี้ยนคือสินค้าที่แปรรูปแล้วก็เข้ามาในมณฑลฮกเกี้ยนอย่างต่อเนื่อง สินค้าที่มาจากประเทศตะวันตกมีราคาถูกลงและนักธุรกิจตะวันตกมีสิทธิพิเศษในการค้าขาย ระบบเศรษฐกิจในสังคมศักดินาของมณฑลฮกเกี้ยนจึงมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก สินค้าของชาวนาและผู้ประกอบการช่างฝีมือผู้ผลิตสินค้าจากประเทศตะวันตกไม่ได้จนทำให้คนส่วนใหญ่ล้มละลายหรืออยู่ในภาวะตกงาน

นอกจากการนำสินค้าที่แปรรูปแล้วมาจำหน่าย นักธุรกิจประเทศตะวันตกยังนำฝิ่นมาจำหน่ายในมณฑลฮกเกี้ยนด้วย “หลังสงครามฝิ่นครั้งแรก นักธุรกิจประเทศตะวันตกนำเรือที่ขนส่งฝิ่นมาจอดในท่าเรือของมณฑลฮกเกี้ยนมากมาย” (Tianxiao Tang. 2553 : Online) อันที่จริงแล้วการจำหน่ายฝิ่นเป็นการค้าที่ผิดกฎหมาย แต่รัฐบาลชิงพ่ายแพ้ในสงครามฝิ่นตลอดเวลา ทำให้ประเทศจีนเสียสิทธิบางประการและไม่สามารถควบคุมการค้าขายฝิ่นของชาวตะวันตกได้อย่างเต็มที่ “เอกสารของมณฑลฮกเกี้ยนปรากฏว่ามีนักธุรกิจประเทศตะวันตกนำฝิ่นมาขายในมณฑลฮกเกี้ยน จึงทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนติดฝิ่นเป็นจำนวนมากในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย” (Tianxiao Tang. 2553 : Online) ในขณะที่ฝิ่นได้นำกำไรจำนวนมากให้แก่นักธุรกิจอังกฤษนั้น แต่กลับนำความทุกข์เข็ญอย่างใหญ่หลวงให้กับสังคมจีนรวมถึงมณฑลฮกเกี้ยน ฝิ่นไม่เพียงแต่ได้ทำลายสุขภาพของประชาชนจีนเท่านั้น หากยังทำให้เงินแท่งของจีนต้องไหลออกไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ด้วยการเพิ่มพูนของจำนวนชาวจีนฮกเกี้ยนที่สูบฝิ่นในประเทศจีน ชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของคนติดฝิ่นก็ลำบากยากจนมากขึ้น

ประเทศตะวันตกได้ผลประโยชน์เป็นจำนวนมากหลังสงครามฝิ่นครั้งแรก ประเทศเหล่านี้จึงบังคับให้รัฐบาลชิงทำสนธิสัญญาอื่น ๆ ถ้ารัฐบาลชิงไม่ทำสนธิสัญญากับประเทศตะวันตกที่กำหนดไว้ ประเทศตะวันตกจะนำกำลังทหารเข้ามาโจมตีประเทศจีนอีกเพื่อให้รัฐบาลชิงยอมรับเงื่อนไขที่ไร้ยุติธรรมและชดเชยค่าปฏิกรรมสงคราม สงครามฝิ่นครั้งแรกเป็นจุดเริ่มต้นที่ประเทศตะวันตกเข้ามารุกรานประเทศจีนและบุกรุกประชาชนจีน ทำให้ประเทศจีนกลายเป็นประเทศกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา ต่อจากสงครามฝิ่นครั้งแรก ในระยะเวลากว่า 100 ปีต่อมา ประเทศมหาอำนาจทั้งหลายได้ทำสงครามรุกรานประเทศจีนหลายต่อหลายครั้ง จนทำให้บูรณภาพของอธิปไตยของจีนถูกทำลาย

นอกจากรัฐบาลชิงต้องสู้รบกับประเทศตะวันตกแล้ว ภายในประเทศจีนยังมีกบฏท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะที่ ต้องการกล่าวรายละเอียดในที่นี้คือ กบฏท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อมณฑลฮกเกี้ยน ได้แก่ กบฏชาตินิยมไท่ผิง (พ.ศ. 2394) และกบฏต่อต้านราชวงศ์ชิง “ซานเตียนหู่ย” (พ.ศ. 2449) จดหมายเหตุอำเภอเจียวอันได้บันทึกไว้ว่า “พ.ศ. 2449 กลุ่มต่อต้านราชวงศ์ชิง “ซานเตียนหู่ย”

ของมณฑลกวางตุ้งเข้าสู่ภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเจียวอันและจัดตั้งจุดประสานงานที่ “ไป่สื่อตงเหมิน”(ดูภาคผนวก ข.) เพื่อรับสมาชิกใหม่ในนามของ “จงยี่ถั่ง” นายเส้นจื่อกวางดำรงตำแหน่งผู้นำกบฏของกลุ่มนี้ พ.ศ. 2450 พื้นที่หวงกั๋งของอำเภอหราวผิงเกิด “ปฏิวัติติงเว่ย” กลุ่ม “จงยี่ถั่ง” ของอำเภอเจียวอันจัดส่งสมาชิก 300 กว่าคนร่วมการปฏิวัติครั้งนี้” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 17) จากข้อความดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามณฑลฮกเกี้ยนเกิดความวุ่นวายในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายเช่นเดียวกับมณฑลอื่น ๆ ชาวจีนฮกเกี้ยนที่ได้รับผลกระทบนั้น จะต้องระเห่ร่อนไปอยู่ต่างถิ่นต่างเมือง

ต่อจากราชวงศ์ชิง ตังคมจีนได้เข้าสู่สมัยสาธารณรัฐจีน (พ.ศ. 2453) ซึ่งเปลี่ยนการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นการปกครองแบบสาธารณรัฐ แต่สงครามที่เกิดในประเทศจีนก็ยังไม่หยุดยั้ง เพราะขุนศึกใหญ่แต่ละฝ่ายแย่งชิงอำนาจรัฐและพยายามขยายเขตอิทธิพลของตน ขุนศึกทุกฝ่ายสู้รบกันอยู่เสมอ ทำให้สังคมไม่มีความสงบและประชาชนจีนไม่ได้อยู่อาศัยเป็นสุขตามที่ตนคาดหวัง ส่วนชาวเจียวอันที่อยู่ในมณฑลฮกเกี้ยนก็ได้รับผลกระทบจากการสู้รบระหว่างขุนศึกท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ปรากฏว่าเกิดเหตุการณ์ในอำเภอเจียวอัน “เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2461 กองทัพกวางตุ้งเคลื่อนเข้าสู่มณฑลฮกเกี้ยนเพื่อสู้รบกับกองทัพเป่ย์หยางที่อยู่ในอำเภอเจียวอันอย่างรุนแรง เดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน กองทัพเป่ย์หยางถอยออกจากอำเภอเจียวอัน นายฟางเซิงเทาและนายเซี่ยสู้อั้ง ผู้บังคับบัญชากองทัพกวางตุ้งทั้ง 2 คนนี้จึงได้นำกองทัพของตนเข้าไปยึดอำเภอเจียวอัน” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 975)

สำหรับสงครามระหว่างประเทศจีนกับประเทศญี่ปุ่น (พ.ศ. 2480 - 2488) ชาวจีนฮกเกี้ยนในอำเภอเจียวอันได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เพราะการกระทำที่โหดร้ายของทหารญี่ปุ่นทำให้ชาวเจียวอันหวาดกลัวไม่น้อย “ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2483 กองทัพญี่ปุ่นจัดส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิด 8 ครั้ง ทำให้ชาวเจียวอันได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตทั้งหมด 46 คน อาคารเรียนของโรงเรียนตันเจ้าเสียหาย 9 หลัง บ้านเรือนเสียหาย 100 กว่าหลัง” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 25) เป็นยุทธภัยที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่อำเภอเจียวอันประสบความเดือดร้อนอย่างหนัก บางคนจึงหนีออกจากประเทศจีนเพื่ออพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัยกว่า เมื่อสงครามสิ้นสุดลง พรรคก๊กมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเกิดความขัดแย้งด้านการเมืองภายในประเทศ เนื่องจากตกลงปัญหาทางการเมืองไม่ได้ ทั้งสองพรรคจึงทำสงครามกันระหว่าง พ.ศ. 2489-2492 สงครามระหว่างสองพรรคนี้ทำให้สังคมนิยมจีนสูญเสียเสถียรภาพอย่างรุนแรง ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นและชีวิตของประชาชนยากจนแสนสาหัส

สงครามภายในประเทศจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายถึงสมัยสาธารณรัฐจีนเป็นภัยมนุษย์ที่ทำให้สามัญชนจีนรวมถึงชาวจีนฮกเกี้ยนประสบความทุกข์อย่างต่อเนื่องทำให้ระเหย

สังคมจีนเกิดความยุ่งเหยิงและมีสภาพมีดมน จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง คนส่วนใหญ่ก็กล่าวว่าบรรพบุรุษของตนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ประเทศไทยในช่วงเวลาที่สังคมจีนเกิดสงคราม ดังนั้นสงครามภายในประเทศจีนจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งของประเทศไทย

(2) การถูกขูดรีดจากการเก็บภาษีของทางการจีน

โดยทั่วไปแล้ว การเสียภาษีเป็นหน้าที่ของประชาชน ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีจากประชาชน ก็ต้องนำมาใช้ในกิจการสาธารณะประโยชน์ เพื่อให้ชีวิตของประชาชนดีขึ้น ถ้าเศรษฐกิจของประเทศมีการพัฒนาไปทางที่ดีและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเพิ่มอัตราภาษีก็เป็นเรื่องปกติ แต่ในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย ราชสำนักแมนจูไม่ได้นำภาษีที่เก็บมาสร้างประโยชน์แก่ประชาชนจีน กลับนำความเดือดร้อนและความทุกข์ยากลำบากมาให้ ดังสำนวนสุภาษิตไทยที่กล่าวว่า พระศุกร์เข้าพระเสาร์แทรก ภัยจากสงครามยังไม่ผ่านไป ภัยจากการเพิ่มภาษีก็เข้ามาส่งผลกระทบต่อชาวจีนทั่วไป โดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยนที่เป็นชาวนาซึ่งเป็นชนชั้นต่ำที่ยากจนในสังคมจีน

เนื่องด้วยท้องพระคลังของราชสำนักแมนจูมีแต่ความว่างเปล่า อีกทั้งถูกบังคับให้ชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้กับต่างประเทศ ราชสำนักจึงต้องเพิ่มภาษีต่าง ๆ ขึ้น “ในรัชสมัยจักรพรรดิเสียนเฟิง (พ.ศ. 2393 - 2404) อัตราภาษี 3% ได้ปรับขึ้นเป็น 3.3% ... ในรัชสมัยจักรพรรดิกวางสู (พ.ศ. 2418 - 2451) ปี พ.ศ. 2442 รัฐบาลมีมาตรการแสวงหางบประมาณเพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดินถึง 6 ประการ ในจำนวนนี้มีมาตรการที่เกี่ยวกับการเพิ่มภาษีสี่ประการ ได้แก่ ภาษีเกลือ ภาษีสมุนไพรมัน ภาษีที่ดินบ้านพักและภาษีการจำหน่ายบุหรี่ยี่และสุรา” (Houlin Cheng. 2551 : Online) รัฐบาลจึงเพิ่มภาษีต่าง ๆ มากขึ้น ชีวิตของชาวจีนก็ยิ่งยากลำบากมากขึ้น ชาวจีนฮกเกี้ยนในสมัยนั้นได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันจนเกิดเหตุการณ์ที่ต่อต้านหน่วยงานที่เก็บภาษี ตามหนังสือ “เซี่ยเหมินซื่อจื่อ” ที่บันทึกไว้ว่า “ในรัชสมัยจักรพรรดิกวางสู พ.ศ. 2445 ชาวอำเภอถองอันของมณฑลฮกเกี้ยนไม่พอใจการเก็บภาษีของเสวินหย่ง (เจ้าหน้าที่เก็บภาษี) คนหลายพันคนจึงพากันไปทำลายหน่วยงานที่เก็บภาษี” (Houlin Cheng. 2551 : Online) จากเหตุการณ์ที่เกิดในอำเภอถองอันของมณฑลฮกเกี้ยน แสดงให้เห็นว่า ภาวะวิกฤตทางบ้านเมืองในสมัยราชวงศ์ชิงเริ่มรุนแรงมากขึ้น เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่จำเป็นต้องอพยพไปอยู่ในที่ปลอดภัยกว่า

ค่าปฏิกรรมสงครามที่บังคับชดใช้ให้กับต่างประเทศนั้น ราชสำนักแมนจูก็สั่งให้เทศบาลท้องถิ่นส่งเงินมาให้ ถ้าไม่ส่งเงินที่กำหนดมาให้ ข้าราชการท้องถิ่นอาจจะถูกลงโทษตามกฎหมายหรือปลดออกจากตำแหน่ง อำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยนมีการส่งเงินไปให้รัฐบาลชิงเพื่อนำมา

ชดใช้ค่าปฏิกรรมสงคราม พ.ศ. 2443 (เป็นปี “เก็งจื่อ” ตามปฏิทินจันทรคติของจีน) ซึ่งนักประวัติศาสตร์จีนเรียกค่าปฏิกรรมสงครามของปีนี้ว่า ค่าปฏิกรรมสงครามปีเก็งจื่อ ชาวตะวันตกเรียกค่าปฏิกรรม ปี พ.ศ. 2443 ว่า Boxer Indemnity ข้อบันทึกของค่าปฏิกรรม ปี พ.ศ. 2443 ดังต่อไปนี้ “ปีเก็งจื่อ (พ.ศ. 2443) กองทหารแปดประเทศตะวันตกร่วมกันโจมตีเมืองจิน ตัวแทนรัฐบาลชิงกับเอกอัครราชทูตเยอรมัน ฝรั่งเศส รัสเซีย อังกฤษ อเมริกา ญี่ปุ่นและประเทศตะวันตกอื่น ๆ ทำสนธิสัญญา “ซินฉว” ที่กรุงปักกิ่ง เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2444 ในหมวดที่ 6 ของสนธิสัญญานี้ได้กำหนดว่า รัฐบาลชิงต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามให้กับประเทศเหล่านี้ รวม 450,000,000 ดอลลาร์ คอกเบี้ยต่อปี 4 หุน ต้องชดใช้เสร็จสิ้นภายใน 39 ปี ค่าปฏิกรรมสงครามกับคอกเบี้ยทั้ง 39 ปี รวมทั้งหมด 982,238,150 ดอลลาร์ ซึ่งรัสเซียแบ่งได้ 28.97% เยอรมันได้ 20.02% ฝรั่งเศสได้ 15.75 % อังกฤษได้ 11.25% ญี่ปุ่นได้ 7.73% อเมริกาได้ 7.32% อิตาลีได้ 5.91% เบลเยียมได้ 1.89% ส่วนประเทศอื่น ๆ แบ่งได้ไม่เกิน 1% เนื่องจากค่าปฏิกรรมสงครามครั้งนี้เป็นจำนวนมหาศาล รัฐบาลชิงจึงต้องนำภาษีศุลกากร ภาษีเกลือทั้งประเทศมาเป็นของจำนำ และออกคำสั่งให้เทศบาลท้องถิ่นส่งเงินมาให้ ต่อมา ภาษีไร่ นา ภาษีข้าว ภาษีจำนำ ภาษีเกลือและภาษีอื่นๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” (“ค่าปฏิกรรมสงครามปีเก็งจื่อ” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

สำหรับเรื่องการส่งเงินไปให้รัฐบาลกลางนั้น ในจดหมายเหตุอำเภอเจียวอันได้บันทึกไว้ว่า “พ.ศ.2445 รัฐบาลกลางสั่งให้อำเภอเจียวอันส่งเงิน 1 หมื่นดอลลาร์ เพื่อนำมาใช้เป็นค่าปฏิกรรมสงครามปีเก็งจื่อ นายอำเภอ เฉินเหวินเหว่ย ได้ประชุมกับข้าราชการท้องถิ่น จึงมีนโยบายเก็บภาษีการค้า ภาษีฝิ่น ภาษีสุรา ภาษีการแสดงอุปรากรและภาษีร้านค้ารวมภาษีอากร 5 ชนิด” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 17) ถ้าอัตราภาษีเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าก็จะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ชาวจีนชกเถียงที่เป็นชาวไร่ชาวนาจะต้องพยายามหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ถ้ารายจ่ายทั้งครอบครัวมากกว่ารายได้ ชีวิตก็จะยากลำบากมากขึ้น นอกจากนี้ ที่ดินส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในมือของเศรษฐีท้องถิ่น ชาวนาต้องเสียค่าเช่าที่ดินให้กับเจ้าของด้วย บางครั้งเจ้าของที่ดินมีการปรับค่าเช่าให้สูงขึ้น ผู้เช่าบางคนยอมเสียค่าเช่า เพราะรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตร ถ้าชาวนาไม่สามารถเช่าที่ดินมาปลูกพืชการเกษตรได้ ก็จะปรับจ้างเป็นแรงงานของเศรษฐีท้องถิ่น แต่บางครั้งเกิดความขัดแย้งกัน ซึ่งเจ้านายไม่ยอมจ่ายค่าแรงงานตามที่ตกลงกัน ทำให้แรงงานไม่มีรายได้พอที่จะครองชีพและเสียภาษี เนื่องจากเศรษฐีท้องถิ่นและเทศบาลเจียวอันขาดรีดประชาชนอย่างรุนแรง จึงทำให้อำเภอเจียวอันเกิดภาวะวิกฤติทางด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น

ถึงแม้ราชวงศ์ชิงล่มลงและเมืองจินเข้าสู่ระบอบการปกครองใหม่ แต่การเก็บภาษียังเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เพราะชีวิตของประชาชนยังมีความยากจนอยู่

จดหมายเหตุอำเภอเจียวอันได้บันทึกมีเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดจากการเก็บภาษี ได้แก่

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์และเมษายน พ.ศ. 2456 บริเวณพื้นที่ถึงซีและไปสี่เกิดเหตุการณ์ต่อต้านการเก็บภาษี สำนักงานมณฑลฮกเกี้ยนจึงสั่งให้นายเฟิงซันฝูและนายหูเช่ากวน นำกองกำลังไปปราบปรามประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อเดินทางไปถึงบริเวณพื้นที่หย่งเม่าหยิง ก็ถูกประชาชนชุมนุมโจมตีอย่างรุนแรง โดยมีนายเสิ่นจื่อกวาง เป็นหัวหน้ากลุ่มประชาชนต่อต้านนายเฟิงซันฝูและนายหูเช่ากวนเสียชีวิต กองทัพนั้นก็พ่ายแพ้ ต่อมากองกำลังรัฐบาลกลับมาชนฆ่าชาวบ้านที่แซ่เสิ่นในหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งหมู่บ้านเหล่านี้อยู่บริเวณพื้นที่ซีลู่ ทำให้ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องเสียชีวิต 46 คน บ้านเรือนถูกเผาไป 1031 หลัง

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 18)

เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2457 กองทัพชนฆ่าประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ซีลู่อีก โดยอ้างว่า เป็นเหตุการณ์นายเสิ่นจื่อกวางในปี พ.ศ. 2456 ประชาชนจึงไปขอความช่วยเหลือจากองค์กรคริสต์ศาสนา

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 18)

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2461 ที่ว่าการอำเภอสั่งให้เจ้าหน้าที่ไปทวงและเก็บภาษียาสูบ เนื่องจากประชาชนไม่พอใจการกระทำของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่เหล่านี้จึงถูกประชาชนล้อมกรอบ กองทัพที่อยู่ในพื้นที่ช่างหูจึงรีบไปช่วยเหลือเจ้าหน้าที่เหล่านั้น แต่ถูกประชาชนโจมตี ทั้งสองฝ่ายต่างสู้รบกันหลายชั่วโมง มีผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บหลายคน

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 18)

วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2462 ผู้บังคับบัญชากองทัพฝ่ายกวางสี นายหลี่สี่ฟางนำกองทัพของตนเข้าสู่ตำบลช่างหูอำเภอเจียวอันเพื่อเก็บภาษีบุหรี่ ประชาชนเจียวอันจึงลุกขึ้นเพื่อต่อต้านกองทัพนี้ มีประชาชน 4 คนถูกนายทหารตีตาย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 2 คน

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 19)

ข้อความเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างชาวจีนฮกเกี้ยนกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องการเก็บภาษี หน่วยงานของรัฐในอำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยน ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและเห็นอกเห็นใจชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพียงแต่ทราบว่าจะไปเก็บภาษีที่ต้องการจนทำให้เกิดเหตุร้ายขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ บางครั้งการกระทำของเจ้าหน้าที่และทหารผิดระเบียบวิธี ก็จะทำให้สามัญชนชาวเจียวอันลุกขึ้นเพื่อต่อต้านการเก็บภาษีของทางการ “ปัจจัยที่

ทำให้บรรพบุรุษของตนอพยพมาอยู่ในที่ต่าง ๆ รวมถึงที่แปดริ้ว (จังหวัดฉะเชิงเทรา) คือมีความกดขี่จากการเก็บภาษีของทางการจีน” (บุญมี เทพอวยชัย. 8 ตุลาคม 2554 : สัมภาษณ์) เนื่องจากมีเรือที่เดินทางระหว่างประเทศจีนและประเทศไทย ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนจึงโดยสารเรือมายังประเทศไทยเพื่ออพยพไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่ไม่มีมีการเพิ่มอัตราภาษีและเกิดเหตุการณ์ปะทะรุนแรงจนทำให้ทหารลงมาปราบปรามอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ยังมีชีวิตที่ยากจนและประสบอุปสรรคในการประกอบอาชีพ แต่ก็ยังคงดีกว่าอยู่ในสังคมจีนที่วุ่นวาย ดังนั้นการเพิ่มอัตราภาษีจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพไปอยู่ในที่ต่าง ๆ รวมถึงชุมชนบางน้ำผึ้งของประเทศไทย

(3) ภัยธรรมชาติที่เกิดในมณฑลฮกเกี้ยน

ภัยธรรมชาติเป็นภัยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับมนุษย์ เนื่องจากมณฑลฮกเกี้ยนเป็นมณฑลที่ติดกับทะเล ดังนั้นชาวจีนฮกเกี้ยนจึงได้รับผลกระทบจากภัยของลมไต้ฝุ่นอย่างหนักตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่วนอำเภอเจียวอันเป็นอำเภอหนึ่งที่ติดกับชายทะเลในมณฑลฮกเกี้ยน ชาวเจียวอันก็ได้ผลกระทบจากภัยธรรมชาติเช่นเดียวกัน จากจดหมายเหตุอำเภอเจียวอัน ผู้วิจัยพบว่า ตั้งแต่ราชวงศ์ชิงตอนปลายถึงสมัยสาธารณรัฐจีนตอนต้น (อันเป็นระยะเวลาช่วงเดียวกับเหตุการณ์เก็บภาษีในมณฑลฮกเกี้ยน) อำเภอเจียวอันเกิดภัยธรรมชาติหลายครั้ง ภัยธรรมชาติส่วนใหญ่มาจากภัยของลมไต้ฝุ่น ภัยน้ำท่วม ภัยความแห้งแล้งและภัยแผ่นดินไหว ภัยธรรมชาติเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อผลิตผลทางการเกษตร ทำให้พืชผลการเกษตรได้รับความเสียหายและประชาชนขาดแคลนอาหาร

โดยที่อำเภอเจียวอันเป็นอำเภอที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เมื่อเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งก็จะทำให้การเก็บเกี่ยวพืชผลการเกษตรลดลง ราคาของพืชผลที่มีอยู่อาจจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะพืชผลที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนเจียวอันได้ สำหรับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น จดหมายเหตุอำเภอเจียวอันบันทึกไว้ว่า

วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2445 อำเภอเจียวอันมีลมไต้ฝุ่นพัดผ่านเข้ามาทำให้เกิดน้ำท่วมอย่างหนัก ริมฝั่งแม่น้ำตงซีถล่มพังเสียหาย เขตซีถันมีระดับน้ำสูงกว่า 3 เมตรทำให้บริเวณจื่อเจียงและก่างเถาจมอยู่ใต้น้ำ 3

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 17)

วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2447 อำเภอเจียวอันมีลมไต้ฝุ่นและฝนตกหนักจนเกิดอุทกภัยใหญ่ ระดับน้ำในแม่น้ำตงซีสูงกว่า 3 เมตร สะพานตงจีฟั้ง ริมฝั่งแม่น้ำตงซีและแม่น้ำซีซี ฝั่งซาเลี่ยนเฉิงหักพัง ริมฝั่งคลองบริเวณกวานเปย อุ้งทงและเสี่ยเกอก็ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกัน ส่วนบ้านพักพังลงมามากกว่า

200 หลัง มีผู้เสียชีวิต 30 กว่าคน ทำให้เขตซีถันจมอยู่ใต้น้ำ 45 วัน

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 17)

พ.ศ. 2449 อำเภอเจียวอันเกิดความแห้งแล้ง คลองน้ำตงซีแห้งหมด น้ำในบ่อเหือดแห้ง

(Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 17)

จากจดหมายเหตุที่บันทึกในหนังสือเจ้าอันเซี่ยนจี้แสดงให้เห็นว่าชาวเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยนได้รับความเสียหายจากภัยแล้งได้ผู้ อุทกภัยและความแห้งแล้งเป็นอย่างมาก ภัยธรรมชาติเหล่านี้ทำให้ผลผลิตด้านการเกษตรลดน้อยลงและประชาชนเจียวอันได้รับความเดือดร้อนมากมาย ภาวะข้าวยากหมากแพงย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตของชาวจีนฮกเกี้ยน เพราะความอิมต้องเป็นเรื่องสำคัญที่สุดสำหรับคนยากจน นอกจากนี้ ประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงก็ได้รับความเสียหายจากอุทกภัยใน พ.ศ. 2447 ดังจดหมายเหตุของเมืองจิงโจว (อำเภอเจียวอันสังกัดอยู่ในเมืองนี้) ของมณฑลฮกเกี้ยนบันทึกไว้ว่า

ลมไต้ฝุ่นทำให้ต้นไม้ล้มลง ฝนตกหนักประมาณ 3 วัน ระดับน้ำของแม่น้ำบางสายสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น แม่น้ำจิงหลง แม่น้ำซีซีและแม่น้ำเป่ย์ซี ภัยธรรมชาติดังกล่าวทำให้บ้านเรือนในอำเภอฝิงหอก กว่าร้อยละเก้าสิบที่อยู่ริมแม่น้ำในอำเภอหนานจิง ซึ่งมีความยาวเกือบ 70 เมตรพังลงมา ทำให้หมู่บ้านเทียนเป่าและหมู่บ้านผู้หนานจมอยู่ในน้ำทั้งหมด

(“จดหมายเหตุเมืองจิงโจว” ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จดหมายเหตุของเมืองจิงโจวนี้สะท้อนให้เห็นว่า ลมไต้ฝุ่นและอุทกภัยที่เกิดใน พ.ศ. 2447 ทำให้ประชาชนที่อยู่ภาคใต้ของมณฑลฮกเกี้ยนได้รับความเสียหายและความเดือดร้อนมากมาย บางคนไร้ที่อยู่อาศัยและอาหาร เพราะบ้านเรือนจมอยู่ในน้ำหลายวันและพิธีการเกษตรเสียหายเกือบหมด ผู้ประสบภัยยากที่จะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐที่มาเก็บภาษีมากมายในสมัยนี้ การอพยพไปที่อื่นคงจะเป็นทางเลือกที่ชาวจีนฮกเกี้ยนต้องไตร่ตรอง ดังนั้นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในมณฑลฮกเกี้ยนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนต้องเดินทางอพยพมาตั้งถิ่นฐานนอกประเทศ

(4) โรคระบาดที่เกิดในมณฑลฮกเกี้ยน

โรคระบาดเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้กับชีวิตมนุษย์ทุกคนและทุกเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนาแต่ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่จริงแล้ว โรคระบาดก็เป็นภัยที่มีผลร้ายต่อชาวจีนฮกเกี้ยนในช่วงเวลาที่สังคมจีนยุ่งยาก โดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่ในอำเภอเจียวอัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2443 จนถึง

พ.ศ. 2492 โรคระบาดที่เกิดขึ้นในอำเภอเจียวอัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4
โรคระบาดที่เกิดขึ้นในอำเภอเจียวอันตั้งแต่ พ.ศ. 2443 จนถึง พ.ศ. 2492

ปี	ชื่อโรคระบาด	พื้นที่เกิดโรค	ผลกระทบ
2463	ฝีดาษ กาฬโรค	เขตไท่ผิงและเขตกวานเปย	มีผู้เสียชีวิต 400 กว่าคน
2465	อหิวาตกโรค	ทั้งอำเภอเจียวอัน	ไม่ระบุ
2467	กาฬโรค	หมู่บ้านอยู่ในหุบเขา	ไม่ระบุ
2467	ฝีดาษ	ทั้งอำเภอเจียวอัน	ไม่ระบุ
2468	กาฬโรค	เขตภาคตะวันตกเฉียงเหนือ	ไม่ระบุ
2469	ฝีดาษ กาฬโรค	ซีถัน ไท่ผิงและกวานเปย	เสียชีวิตหลายร้อยคน
2475	กาฬโรค	ทั้งอำเภอเจียวอัน	เพียงแต่หมู่บ้านเหยียน หลินและหมู่บ้านสวีลาว มีผู้เสียชีวิต 200 กว่าคน
2477	ฝีดาษ กาฬโรค	ทั้งอำเภอเจียวอัน	ไม่ระบุ
2478	กาฬโรค	ทั้งอำเภอเจียวอัน	มีผู้เสียชีวิตกว่า 270 คน

ที่มา : Yuehong Zhou และ Baojun Chen, พ.ศ. 2542

โรคระบาดที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือฝีดาษและกาฬโรคในตารางนี้ ถึงแม้บางครั้งไม่ได้บันทึกจำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิต แต่โรคติดต่อเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเจียวอันมีความกังวลไม่มากนักน้อย นอกจากนี้ อำเภอเจียวอันยังขาดแคลนบุคลากรสาธารณสุขและยารักษาโรคด้วย “จนถึงพ.ศ. 2472 โรงพยาบาลเจียวอันมีหมอ 7 คน ผู้ช่วย 1 คน นักศึกษาฝึกงาน 2 คน และก๊อ้งขยาขนาดเล็ก 1 อัน ทั้งอำเภอมีหมอจีนแผนโบราณและผู้จำหน่ายยาจีน 200 คน ในจำนวนนี้มีหมอจีน 131 คน ส่วนคลินิกแผนตะวันตกมี 7 แห่ง นายแพทย์ 7 คน พยาบาล 3 คน หมู่บ้านส่วนใหญ่ขาดแคลนนายแพทย์และยา” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 948) จากข้อมูลเหล่านี้แสดงว่าระบบสาธารณสุขของอำเภอเจียวอันไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในสมัยนั้น เช่น “พ.ศ. 2470 ประชากรของอำเภอเจียวอันมี 195,891 คน ” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 116) จำนวนบุคลากรสาธารณสุขน้อยมากและขาดแคลนยาที่นำมาบำบัดอาการป่วย จะทำให้ผู้ป่วยทั้งหลายไม่ได้รับการเยียวยารักษาที่ดี โดยเฉพาะผู้ป่วยที่เป็นคนยากจน สำหรับสภาพ

สาธารณสุขของอำเภออื่น ๆ ในมณฑลสกลเกี้ยนนั้น ก็จะเช่นเดียวกับอำเภอเจียวอัน ดังนั้นการเกิดโรคระบาดและผู้ป่วยไม่ได้รับการบำบัดรักษาที่ดีจึงทำให้สุขภาพของชาวจีนสกลเกี้ยนเสื่อมโทรมลง จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า โรคระบาดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่ทำลายสุขภาพของชาวจีนสกลเกี้ยนอย่างหนัก บางคนไม่ได้รับการเยียวยารักษาอย่างจริงจังเสียชีวิต ถ้ารายได้ของชาวจีนสกลเกี้ยนที่เป็นเกษตรกรไม่ได้เพิ่มขึ้นหรือขาดรายได้ ผู้ป่วยก็จะไม่สามารถจ่ายค่ารักษาโรคได้หรือทำให้ครอบครัวของตนมีความกดดันจากค่ารักษาโรค เพื่อให้ชีวิตของตนได้อยู่เย็นเป็นสุขและสามารถรักษาสุขภาพได้ดีขึ้น ชาวจีนสกลเกี้ยนบางส่วนจึงมีความคิดที่อพยพไปประเทศไทยหรืออื่น ๆ

(5) นโยบายที่ห้ามชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศระหว่าง พ.ศ. 2443-2492

ในสมัยราชวงศ์ชิงตอนต้น รัฐบาลประกาศกฎหมายห้ามชาวจีนอพยพเดินทางไปต่างประเทศและสั่งให้ชาวจีนที่อาศัยอยู่แถวชายฝั่งทะเลย้ายถิ่นเพื่อป้องกันกลุ่มชาวจีนฮั่นที่ต่อต้านราชสำนักแมนจู ซึ่งอาศัยอยู่เกาะที่ห่างจากฝั่งทะเลแผ่นดินใหญ่ไม่ไกล เช่น กองกำลังของนายเจิ้งเจิงกง (แม่ทัพราชวงศ์หมิง) “พ.ศ. 2204 รัฐบาลชิงบังคับให้ชาวจีนสกลเกี้ยนที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลต้องทำตามนโยบาย “เขียนเจี๋ย (ย้ายถิ่น)” อันเป็นคำสั่งให้ชาวจีนสกลเกี้ยนตั้งถิ่นฐานห่างจากชายฝั่งทะเล 30 ถึง 50 กิโลเมตร หมายความว่า ชาวจีนสกลเกี้ยนไม่สามารถใช้ที่ดินที่ห่างจากชายฝั่งทะเล 30 ถึง 50 กิโลเมตร “เริ่มตั้งแต่ตำบลหมิ่นอัน ทางภาคเหนือไปถึงซาเจิงประมาณ 620 ลี้ ทางภาคใต้ไปถึงเฟินส่วยกวาน 1,150 ลี้ ในเมืองฝูโจว หนึ่งในเจ็ดจังหวัดและฉวนโจวทั้งสี่เมืองนี้ มีที่ดินที่อยู่ในเขตห้ามอาศัยและปลูกพืชประมาณ 25,904 เฮกตาร์ ที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ในเขตห้ามอาศัยและปลูกพืชกลายเป็นที่ดินว่างเปล่าและไม่ได้ใช้ประโยชน์ บ้านก็ปรักหักพัง มีประชาชนสกลเกี้ยนจำนวนมากไม่มีที่อยู่อาศัยและกลายเป็นคนเร่ร่อน” (Citonghua, 2552 : ออนไลน์)

เนื่องด้วยคำสั่งของทางการทำให้ประชาชนสกลเกี้ยนตกอยู่ในความยากลำบาก คนส่วนใหญ่จึงลุกขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลกลาง โดยเฉพาะคนที่เสียที่ดินในพื้นที่ที่ติดกับชายทะเล การต่อต้านรัฐบาลกลางกลับทำให้ทางการสั่งให้ทหารลงมาปราบปรามคนเหล่านี้อย่างรุนแรง ชาวจีนสกลเกี้ยนบางคนเสียชีวิตในเหตุการณ์นี้ บางคนอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกประเทศจนมิได้กลับมาดูภูมิ

ในรัชสมัยจักรพรรดิฉิงซี (พ.ศ. 2204-2265) กฎหมายของราชวงศ์ชิงกำหนดไว้ว่า “หากมีชาวจีนอยู่ในต่างประเทศโดยมีข้ออ้างไม่ยอมกลับ หรือแอบกลับมาประเทศจีน รัฐบาลจับกุมได้แล้วก็จะลงโทษตามกฎหมาย ส่วนขุนนาง นายทหารและบุคคลทั่วไปนั้น หากมีคนใดแอบไปทำการค้าหรืออพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกประเทศ รัฐบาลจับกุมได้แล้วจะประหารชีวิตคนที่ผิดกฎหมาย” (สำนักพิมพ์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงแห่งยูนนาน, 2554 : ออนไลน์) กฎหมายฉบับนี้ทำให้

ชาวจีนทั่วไปไม่สามารถอพยพไปต่างประเทศได้ ผลที่ตามมาคือจำนวนการอพยพของชาวจีน
 ออกเกินลดน้อยลงและทำให้พ่อค้าชาวจีนได้รับความเสียหายในการค้าขายระหว่างประเทศ
 ผู้ปกครองในสมัยราชวงศ์เป็นชาวแมนจู ซึ่งเป็นกลุ่มชนเผ่ากลุ่มน้อย ส่วนชาวจีนฮั่นเป็นกลุ่มชนที่มี
 ประชากรมากกว่ากลุ่มชาวแมนจู และมีวัฒนธรรมของตนเอง หลังจากชาวแมนจูเข้ามาปกครองชาว
 จีนฮั่น ก็สั่งให้ชาวจีนฮั่นต้องยอมรับวัฒนธรรมแมนจู เช่น ไว้หางเปีย แต่ชาวจีนฮั่นไม่ยอมรับ
 วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยนี้ ความขัดแย้งด้านการปกครองระหว่างชาวแมนจูและชาวจีนฮั่นทำให้
 ชาวจีนฮั่นบางคนไม่ชอบกษัตริย์แมนจูและมีความหวังที่จะให้ชาวจีนฮั่นกลับมาปกครองแผ่นดิน
 จีน โดยทั่วไปแล้ว พ่อค้าชาวจีนส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮั่นที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ของเมืองจีน ถ้าให้ชาว
 จีนเหล่านี้ไปทำการค้าหรืออพยพไปต่างแดน รัฐบาลชิง (รัฐบาลแมนจู) จะไม่สามารถควบคุมชาว
 จีนฮั่นที่อยู่ต่างประเทศได้และกังวลว่ากลุ่มชาวจีนฮั่นเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อการปกครอง ซึ่งเป็น
 เหตุที่ทำให้ราชสำนักแมนจูในรัชสมัยจักรพรรดิคังซีมีกฎหมายห้ามชาวจีนไปทำการค้าหรืออพยพ
 ไปต่างแดน

ภาพที่ 3.18
 หนังสือเดินทางในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย

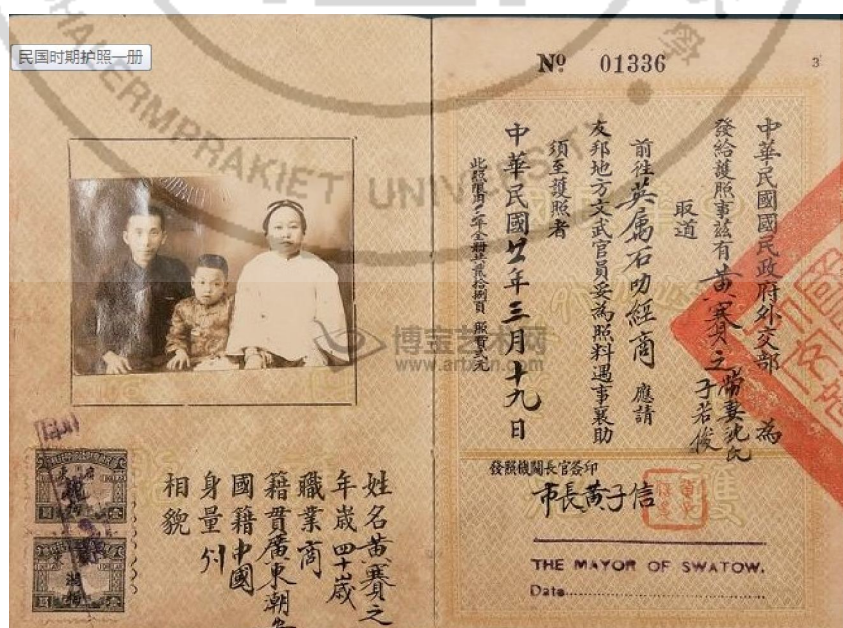

ที่มา : สำนักพิมพ์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงแห่งยูนนาน. (2554 : ออนไลน์)

พ.ศ. 2403 นโยบายต่อชาวจีนโพ้นทะเลของรัฐบาลซึ่งมีการเคลื่อนไหวเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้กอบโกยทรัพยากรธรรมชาติของหนานหยาง (ประเทศอาณานิคมในเอเชียของประเทศตะวันตกต่าง ๆ) เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตทางอุตสาหกรรมจึงจำเป็นต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก แต่แรงงานของพื้นที่หนานหยางไม่เพียงพอ ประเทศมหาอำนาจตะวันตกจึงต้องรับสมัครแรงงานจีนไปหนานหยาง แต่รัฐบาลซึ่งจะไม่อนุญาตให้ชาวจีนไปต่างประเทศก่อน พ.ศ. 2403 ถ้ามีชาวจีนหนีไปต่างประเทศ รัฐบาลจะถือว่าบุคคลเหล่านี้ผิดกฎหมายและจะถูกลงโทษตามกฎหมาย หลังจากพ่ายแพ้สงครามฝิ่นครั้งที่สอง (พ.ศ. 2403) รัฐบาลซึ่งถูกบังคับลงนามสนธิสัญญาปักกิ่งกับอังกฤษ ในหมวดที่ 5 ของสนธิสัญญานี้ได้กำหนดว่า “หากมีชาวจีนออกนอกประเทศด้วยความสมัครใจ คือไปยังประเทศอาณานิคมที่สังกัดในประเทศอังกฤษหรือไปประกอบอาชีพที่ประเทศอื่น ๆ บุคคลเหล่านี้สามารถทำสัญญากับชาวอังกฤษเป็นหลักฐานไม่ว่าจะไปคนเดียวหรือนำพาทั้งครอบครัวของตนไปเมืองท่าทุกแห่ง รัฐบาลจีนจะไม่ขัดขวางบุคคลเหล่านี้โดยเด็ดขาด” (สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. 2534 : 57) ข้อกำหนดนี้ทำให้การอพยพไปต่างประเทศของชาวจีนเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมาย ดังนั้น จำนวนชาวจีนที่ไปต่างประเทศจึงเริ่มมากขึ้น

ภาพที่ 3.19

หนังสือเดินทางในสมัยสาธารณรัฐจีน

ที่มา : “หนังสือเดินทางในสมัยสาธารณรัฐจีน” ม.ป.ป. : ออนไลน์

เนื่องจากทางการจีนไม่สามารถห้ามชาวจีนออกนอกประเทศ รัฐบาลจึงมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าออกประเทศอีก พ.ศ. 2436 ซึ่งประกาศโดยผู้ว่าการมณฑลที่ติดกับชายทะเล ในกฎหมายฉบับใหม่นี้กำหนดว่า “พ่อค้าชาวจีนที่อยู่ในต่างประเทศนั้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหรือแต่งงานกับหญิงพื้นเมือง ถ้ามีความประสงค์จะกลับประเทศจีนเพื่อประกอบอาชีพการค้าบุคคลเหล่านี้สามารถขอหนังสือเดินทางจากขุนนางเงินที่ไปเยือนต่างประเทศหรือกงสุลจีน ซึ่งมีสิทธิเท่ากับประชาชนจีนทั่วไป รัฐบาลห้ามขุนนางต่างๆ ช่มชู้บุคคลที่กลับมาประเทศจีน ถ้ามีขุนนางฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ รัฐบาลจะลงโทษตามกฎหมาย” (สำนักพิมพ์โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงแห่งยูนนาน, 2554 : ออนไลน์) การแก้ไขกฎหมายครั้งนี้ทำให้ชาวจีนทั่วไปรวมถึงชาวจีนฮกเกี้ยนสามารถเดินทางไปต่างถิ่นโดยไม่มีข้อบังคับที่เข้มงวดกว่าเดิม อันเป็นการสร้างโอกาสที่ดีแก่ชาวจีนฮกเกี้ยนที่มีความหวังจะไปต่างประเทศ

จากการปรับเปลี่ยนนโยบายต่อชาวจีนที่จะออกนอกประเทศในสมัยราชวงศ์ชิง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า นโยบายเกี่ยวกับชาวจีนที่ออกนอกประเทศในสมัยราชวงศ์ชิงตอนต้นเข้มงวดกว่าตอนปลาย แต่หลังจากรัฐบาลชิงถูกบังคับลงนามสนธิสัญญาต่าง ๆ กับประเทศมหาอำนาจตะวันตก นโยบายเหล่านี้ก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจนอนุญาตให้ชาวจีนไปต่างถิ่นได้โดยไม่มีข้อบังคับที่เข้มงวด ต่อจากราชวงศ์ชิง ประเทศจีนเข้าสู่ระบอบการปกครองใหม่และมีรัฐบาลใหม่ ซึ่งเป็นสมัยสาธารณรัฐจีน รัฐบาลในสมัยใหม่นี้มีข้อบังคับต่อชาวจีนที่ออกนอกประเทศบ้าง แต่ก็ไม่สามารถใช้บังคับอย่างเต็มที่ เช่น พ.ศ. 2484 สำนักงานมณฑลฮกเกี้ยนประกาศกฎระเบียบจำกัดจำนวนประชาชนฮกเกี้ยนเดินทางไปต่างประเทศช่วงสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ในกฎระเบียบฉบับนี้กำหนดว่า จะจำกัดประชาชนฮกเกี้ยนตั้งแต่อายุ 16 ปีถึง 50 ปีออกนอกประเทศ (Citonghua, 2552 : ออนไลน์) ถึงแม้กฎระเบียบฉบับนี้อาจจะทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพไปประเทศไทยน้อยลงบ้าง แต่ชายหนุ่มในวัยทำงานยังหลบหนีเดินทางไปต่างประเทศโดยไม่ทำตามคำสั่งของรัฐ

นักวิชาการชาวจีนชื่อว่า นายไต้ อี้เฟิง (Citonghua, 2552 : ออนไลน์) ได้รวบรวมข้อมูลจากศุลกากรทุกแห่งของมณฑลฮกเกี้ยนและงานวิจัยทางวิชาการและรายงานต่าง ๆ แล้วบันทึกสถิติจำนวนชาวจีนฮกเกี้ยนที่ไปต่างประเทศและกลับมาประเทศจีนระหว่าง พ.ศ. 2443-2483 ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาการอพยพไปต่างแดนของชาวจีนฮกเกี้ยน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5
จำนวนชาวจีนออกเยือนที่ไปต่างประเทศและกลับมาประเทศไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2443-2483

ปี พ.ศ.	การจากไป (คน)	การกลับมา (คน)
2443	105,311	61,203
2444	97,390	67,515
2445	102,344	47,822
2446	94,573	49,841
2447	91,476	48,132
2448	76,548	36,101
2449	90,089	33,501
2450	94,475	23,149
2451	70,279	34,660
2452	65,559	39,764
2453	98,451	31,908
2454	107,846	33,088
2455	127,189	44,227
2456	102,364	77,537
2457	83,775	81,359
2458	60,051	58,381
2459	100,556	60,661
2460	82,201	52,670
2461	63,578	38,379
2462	66,991	49,499
2463	82,438	52,099
2464	101,092	61,861
2465	76,623	67,066

ที่มา : Citonghua (2552 : ออนไลน์)

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	การจากไป (คน)	การกลับมา (คน)
2466	85,189	48,443
2467	92,106	48,152
2468	106,936	97,388
2469	242,203	90,065
2470	119,809	119,601
2471	136,546	93,020
2472	109,575	72,219
2473	94,917	82,711
2474	82,910	119,888
2475	69,846	106,101
2476	62,861	85,450
2477	90,628	71,619
2478	103,617	80,177
2479	110,783	87,116
2481	90,382	59,879
2482	65,126	57,484
2483	62,950	65,217

ที่มา : Citonghua (2552 : ออนไลน์)

ตารางนี้แสดงให้เห็นว่าชาวจีนฮกเกี้ยนสามารถเข้าและออกจากประเทศจีนโดยไม่มีอุปสรรคจากหน่วยงานรัฐในช่วงเวลา พ.ศ. 2443 - 2483 รวม 40 ปี จำนวนการจากไปมากกว่าการกลับคืนสู่ประเทศจีนในปีอื่น ๆ ยกเว้น พ.ศ. 2474 พ.ศ. 2475 พ.ศ. 2476 และ พ.ศ. 2483 (ซึ่งเน้นตัวดำไว้) ทั้ง 4 ปี ส่วนประเทศที่ชาวจีนฮกเกี้ยนเดินทางไปในั้น ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย อเมริกา ออสเตรเลียและแคนาดา

ปัจจัยที่ผลักดันภายในประเทศจีนทั้ง 5 ปัจจัยนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพไปตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศ บางคนได้เดินทางมาดินแดนสยามเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ และหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวทั้งประเทศจีนและประเทศไทย สงครามทำให้บ้านเมืองไม่มี

ความสุขสงบ ไม่มีความมั่นคงและไม่มีความปลอดภัย ชาวจีนสกเกี้ยนบางคนยังไร้อาหารการกิน และบ้านเรือนเนื่องจากหน่วยงานไม่ได้เข้ามาดูแลอย่างเต็มที่ การเพิ่มอัตราภาษีทำให้ชาวจีนสกเกี้ยนต้องเสียภาษีอย่างหนัก โดยเฉพาะคนยากจนที่ประกอบอาชีพการทำนา รายได้ของบางคนยังไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี ส่วนภัยธรรมชาติคงจะทำให้พืชผลการเกษตรประสบความเสียหายจนส่งผลกระทบต่อชาวนาและคนที่มียาขายได้น้อย นอกจากนี้ โรคระบาดที่เกิดในมณฑลสกเกี้ยนนั้นยังทำลายสุขภาพของชาวจีนสกเกี้ยนอย่างรุนแรง การขาดแคลนบุคลากรสาธารณสุขและยารักษาทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับการรักษาอย่างทันทั่วถึงจนเสียชีวิต ญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตหรือผู้ป่วยจะประสบความทุกข์ยาก การอพยพไปต่างถิ่นคงจะเป็นทางออกของชีวิตสำหรับชาวสกเกี้ยนบางคน หลังจากราชสำนักซึ่งมีการแก้กฎหมายการออกนอกประเทศและรัฐบาลในสมัยสาธารณรัฐจีนไม่มีข้อกำหนดที่เข้มงวดต่อชาวจีนที่จะเดินทางไปต่างแดน ชาวจีนสกเกี้ยนจึงสามารถเดินทางมาประเทศไทยเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวของตน

3.2.2 ปัจจัยของประเทศไทย

เนื่องจากชาวจีนสกเกี้ยนรุ่นแรกส่วนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานระหว่าง พ.ศ. 2443 - 2492 (ข้อมูลจากภาคสนาม) ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษานโยบายที่มีต่อชาวจีนในช่วงเวลานี้ เพราะนโยบายของรัฐบาลไทยมีความเกี่ยวข้องกับการอพยพของชาวจีนสกเกี้ยนไม่มากนักน้อย นอกจากปัจจัยนี้แล้ว ยังมีปัจจัยหลายประการทำให้ชาวจีนสกเกี้ยนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง ได้แก่ ความโอบอ้อมอารีของชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้ง ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนบางน้ำผึ้ง ความสะดวกของเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(1) นโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีนระหว่าง พ.ศ. 2443-2492

ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 - 2453) รัฐบาลไทยต้องการแรงงานมากมายในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานตามกระแสการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เช่น งานขุดคลองและงานก่อสร้างต่าง ๆ อีกทั้งกิจการของเอกชนได้ขยายขึ้นอย่างกว้างขวาง เช่น ธุรกิจการค้าข้าว กิจการโรงสี โรงเลื่อยและงานเหมืองแร่ในภาคใต้ของไทย เนื่องจากแรงงานชาวไทยไม่เพียงพอ รัฐบาลไทยจึงต้องการแรงงานจีนเป็นจำนวนมาก ชาวจีนอพยพเข้ามารับจ้างทำงานทั้งงานของราชการและกิจการของเอกชน ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยสามารถเก็บค่าผูกปีหรือเงินค่าภาษีต่างด้าวได้มากขึ้น “แรงงานจีนรับจ้างทำงานสาธารณะให้กับรัฐ ทำให้ลดภาระการเกณฑ์แรงงานไพร่ มีการจ่ายเงินให้กับรัฐแทนการเกณฑ์แรงงานมากขึ้น” (พรณี บัวเล็ก, 2545 : 4)

ชาวจีนสามารถอพยพเข้ามารับจ้างทำงานในประเทศไทยได้ก็เพราะรัฐบาลไทยยังไม่มีนโยบายที่จะปกครองชาวจีนอย่างเข้มงวด ชาวจีนในประเทศไทยมีสิทธิเท่ากับชาวไทยและสามารถ

เดินทางไปทำมาหากินได้ทั่วประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ 5) ทรงมีความเห็นเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยตามที่พระราชทานกระแสรับสั่งว่า

ไว้ว่าแต่ตัวเราฤๅในเวลาปัจจุบันนี้ ถึงพระเจ้าแผ่นดินอันเป็นบรรพบุรุษของเราแต่ในปางก่อนล่วงลับมาช้านานย่อมลงเห็นเป็นอย่างเดียวกันว่าพวกจีนทั้งหลายซึ่งเข้ามาในกรุงสยามนี้ย่อมมาทำการให้เป็นความเจริญแก่แผ่นดินของเราเป็นอันมาก เพราะเหตุฉะนั้นพวกจีนจึงได้รับความปกครองทำนุบำรุงด้วยความเอื้อเพื่อเสมอเหมือนอย่างคนไทย ความสนิทสนมในระหว่างพวกจีนกับราษฎรของเราย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิได้ถือว่าเป็นคนมาแต่ต่างประเทศ เราย่อมสังเกตอยู่ด้วยความยินดีว่า พวกจีนได้เข้ามาในพระราชอาณาเขตทวีขึ้นโดยลำดับ แต่มิได้มีความลำบากอันใดทวีขึ้นในการปกครองรักษาด้วยเหตุว่าพวกจีนเป็นคนมีความเพียรพยายาม ตั้งหน้าทำมาค้าขาย โดยกวัดขັນเหมือนเราที่มีแผ่นดินเป็นอันมาก ซึ่งยังต้องการคนอันจะมาทำการให้เกิดผลทวียิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อพวกจีนเข้ามามากขึ้นเพียงใด เราก็นิ่งเป็นทีพอใจ

(กรรณิการ์ ต้นประเสริฐ. บรรณาธิการ. 2543 : 25)

นอกจากนี้ ดังจะเห็นผลจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ และบันทึกของเสนาบดีที่มีต่อพ่อค้าชาวจีนในคราวที่เสด็จกลับจากประพาสยุโรปใน พ.ศ. 2450 ว่า

ความคิดของเรานั้นย่อมมีอยู่เสมอว่า จีนในกรุงสยามควรจะได้มีโอกาสที่จะทำงานและมีประโยชน์เหมือนเช่นคนไทยเรา เราถือว่าพวกจีนนั้นเหมือนไม่เป็นคนต่างประเทศแต่หากจะเป็นพลเมืองเราส่วนหนึ่งและมีส่วนได้รับผลในความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองด้วยเหมือนกัน

(พวงร้อย กล่อมเอียง. 2516 : 27)

จากบันทึกดังกล่าว แสดงว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายปกครองชาวจีนต่างจากการปกครองชาวจีนของประเทศอื่นและชาวไทยไม่กีดกันชาวจีนในประเทศไทย ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้นมีโอกาสที่จะประกอบอาชีพต่าง ๆ และสามารถประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์เหมือนเช่นคนไทย ดังนั้นนโยบายที่เปิดโอกาสให้ชาวจีนเข้ามาเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนรวมถึงชาวจีนฮกเกี้ยนสามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยได้

แต่เมื่อถึงสมัยรัชการที่ 6 (พ.ศ. 2453 - 2468) นโยบายของรัฐบาลต่อชาวจีนเข้มงวดมากขึ้น เนื่องจากเมื่อพระองค์ครองราชย์ไม่นาน ก็เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า กบฏ ร.ศ. 130 ทำให้ทรงไม่สบายพระทัยนัก นอกจากนี้กระแสโลกในเวลานั้นก็เกิดปฏิวัติรัฐประหารล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยทั่วไป เฉพาะประชากรชาวจีนในประเทศไทยเวลานั้นก็มีความนิยมใน

แนวคิดไตรราษฎร์ (การให้ความสำคัญกับประชาชนเหนือระบบกษัตริย์) ของดร.ชุนยัดเซ็น ซึ่งเดินทางมาประเทศไทยถึง 2 ครั้ง เหตุการณ์นี้ทำให้ทรงเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ชื่อ ยิวแห่งบูรพาทิศโดยใช้พระนามปากกาว่า “อัสวพาหุ” เพื่อทรงแสดงท่าทีต่อชาวจีนในประเทศไทย โดยเฉพาะชาวจีนปัญญาชนที่มีจำนวนพอสมควรที่อาจเป็นแกนนำสร้างพลังทางสังคมได้ ดังข้อความว่า “ในเมืองไทยเราเวลานี้ก็มีบุคคลอยู่จำพวกหนึ่งซึ่งรู้สึกภูมิใจในการเรียกตนว่า ไทยผสม คือข้าพเจ้ากล่าวถึงพวกที่เรียกตนว่า จีน โนสยามหรือสยามจีนางกูรนั่นเอง”(ขวัญดี อัสววาณิชชัย. 2531 : 137)

นอกจากนี้ทรงยังออกพระราชบัญญัติที่มีผลต่อการใช้ชีวิตของชาวจีนในไทยมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมจีนในไทย อันรวมถึงจีนฮกเกี้ยน ในชุมชนบางน้ำผึ้ง ด้วย พระราชบัญญัติที่มีผลต่อการใช้ชีวิตของชาวจีนในไทย พรรณิ บัวเล็ก (2545 : 429 - 430) ได้เรียบเรียงพระราชบัญญัติที่มีต่อชาวจีน ดังนี้

1. พระราชบัญญัติแปลงสัญชาติ ร.ศ.130 พ.ศ. 2454 ห้ามไม่ให้แปลงชาติจนกว่าจะอยู่ในกรุงสยามไม่น้อยกว่า 5 ปี และจะต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีคุณสมบัติพอเลี้ยงตัวได้
2. พระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ.131 พ.ศ. 2455 ให้รัฐบาลสามารถเนรเทศผู้ที่สร้างความเดือดร้อนกับสาธารณชน
3. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 บุคคลใดที่ถือกำเนิดในพระราชอาณาจักรให้ถือว่าเป็นคนไทย
4. กฎเสนาบดีกระทรวงนครบาลว่าด้วยผู้ซึ่งจะได้รับอนุญาตลากรรและเจ้าของรถ พ.ศ. 2456 กำหนดให้ทั้งผู้ลากและเจ้าของรถจะต้องเสียค่าธรรมเนียมคนละ 3 สตางค์และต้องรู้จักภาษาไทยพอเข้าใจคำสั่งของผู้โดยสารและพลตระเวน
5. พระราชบัญญัติสยาม พ.ศ. 2457 กำหนดให้สมาคมทุกแห่งต้องจดทะเบียนตามกฎหมาย
6. พระราชบัญญัติลักษณะคนต่างประเทศเข้าเมือง พ.ศ. 2460 เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ชาวจีนที่เปนภัยเข้ามาในพระราชอาณาจักรและเพื่อสำรวจจำนวนชาวจีนในประเทศไทย
7. พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 กำหนดให้ครูจะต้องมีคุณวุฒิประกาศนียบัตรประโยคครูมูลหรือสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจะต้องสอนอ่าน เขียนและเข้าใจภาษาไทยอย่างแคล่วคล่องพอสมควร ตลอดจนต้องปลูกฝังความจงรักภักดีต่อประเทศไทยแก่นักเรียน ครูจะต้องให้ความรู้เรื่องพงศาวดาร ดำเนิน และภูมิศาสตร์ไทย
8. พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2465 กำหนดให้ลูกหลานจีนต้องเข้ารับการศึกษาเพื่อผสมกลมกลืนเยาวชนจีนให้

กลายเป็นไทย รัฐบาลถือว่าสิ่งพิมพ์ภาษาจีนเป็นพิษเป็นภัยแก่ประเทศชาติที่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ชาวจีนตลอดจนใช้เป็นหนังสือตำราในโรงเรียนจีนทั่วไป

จากพระราชบัญญัติทั้ง 8 ข้อนี้ แสดงให้เห็นว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น มีบางส่วนไม่รักษากฎหมายของประเทศไทย ทำให้สังคมไทยมีความวุ่นวาย แต่ในพระราชบัญญัติเหล่านี้ ไม่มีข้อใดห้ามชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยโดยเด็ดขาด เพียงแต่สกัดกั้นชาวจีนที่ไม่มีความประพฤติดีและเป็นภัยเข้าสู่ประเทศไทยและตักเตือนให้ชาวจีนบางคนอย่าเข้ามาแทรกแซงการเมืองไทย ถึงแม้พระราชบัญญัติทั้ง 8 ข้อในสมัยรัชกาลที่ 6 อาจจะมีผลกระทบต่อชาวจีนทุกกลุ่มภาษาที่อพยพเข้ามาเมืองไทยบ้าง แต่ชาวจีนที่มีคุณสมบัติพอเลี้ยงตัวตามพระราชบัญญัตินั้นยังสามารถเข้ามากรุงเทพฯ ได้ “ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวนชาวจีนในประเทศไทยยิ่งทวีมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะชาวจีนอพยพเข้ามาในพระราชอาณาเขตปีหนึ่งๆเป็นจำนวนมาก...ซึ่งมิใช่ว่าจะมีแต่ชาวจีนที่อพยพเข้ามาเท่านั้น ชาวจีนที่กลับออกไปก็มีมาก แต่ก็ยังปรากฏว่ามีชาวจีนเพิ่มจำนวนขึ้นในเมืองไทยปีหนึ่งๆนับได้เป็นหมื่น ๆ คน” (พงศร้อย กล่อมเอียง. 2516 : 34)

ในช่วงเวลาดังกล่าว เรือที่เดินทางสายตรงจากชัวเถาและไหโข่ว (มณฑลไหหลำ) มายังกรุงเทพฯ ก็สามารถบอกบ่งถึงชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยยังมีจำนวนมากโดยไม่มีข้อบังคับจากรัฐบาลไทย สถิติที่บันทึกเกี่ยวกับชาวจีนอพยพเข้ามายังประเทศไทยมีปรากฏตามตารางนี้

ตารางที่ 3.6

จำนวนเรือที่เดินทางระหว่างชัวเถาและไหโข่วมายังกรุงเทพฯ ฯ พ.ศ. 2425-2460

ช่วงสมัย	จากชัวเถาไปกรุงเทพฯ ฯ		จากไหโข่วไปกรุงเทพฯ ฯ	
	เฉลี่ยต่อปี	รวมทั้งหมด	เฉลี่ยต่อปี	รวมทั้งหมด
พ.ศ.2425-2435	8,381	92,196	1,186	13,047
พ.ศ.2436-2448	20,483	266,278	4,979	64,724
พ.ศ.2449-2460	48,538	582,456	8,796	105,548
รวม		940,930		183,319

ที่มา : วิลเลียม จี สกินเนอร์ (2529 : 50)

ระหว่าง พ.ศ. 2449-2460 เป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวสมัยรัชกาลที่ 5 และสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งก็เป็นช่วงเวลาที่มียานเรือระหว่างจีนกับไทยมากที่สุดทั้ง 3 ช่วงทศวรรษในตารางข้างบน แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้รัชกาลที่ 6 มีทัศนคติต่อด้านชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทยและมีพระราชบัญญัติที่เข้มงวดกว่าสมัยรัชกาลที่ 5 แต่รัชกาลที่ 6 ไม่มีนโยบายที่ห้ามชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานโดยเด็ดขาดและไม่มีกีดกันในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพของชาวจีนในประเทศไทย ชาวจีนส่วนใหญ่ยังสามารถเข้าออกจากดินแดนสยามได้

หลังจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ทรงขึ้นครองราชย์ พ.ศ. 2468 นโยบายที่มีต่อชาวจีนของรัฐบาลไทยมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง เพราะเรื่องการค้าของชาวจีนเข้าประเทศไทยมีความยุ่งยากมากขึ้นในสมัยพระองค์ รัฐบาลไทยในสมัยรัชกาลที่ 7 มีการใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เพื่อจำกัดจำนวนชาวต่างด้าวในการเข้าเมือง เช่น พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับ พ.ศ. 2470 ดังที่ พรหมณี บัวเล็ก (2545 : 431-432) กล่าวว่า “รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจแก่รัฐบาลในการกำหนดโควตาชาวต่างด้าวในการเข้าเมืองในแต่ละปีจำนวนเท่าใดและห้ามมิให้ชาวต่างด้าวที่มีลักษณะต่อไปนี้นำเข้าเมืองโดยเด็ดขาด คือ ไม่มีหนังสือเดินทางหรือใบสำคัญแสดงสัญชาติอันถูกต้อง บุคคลที่เป็นโรคภัยซึ่งรัฐประกาศ บุคคลที่ไม่ได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ บุคคลที่ไม่มีรายได้และไร้ซึ่งผู้อุปการะ มีร่างกายพิการ สติฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและบุคคลที่เป็นอันตราย หรือน่าสงสัยว่า

เป็นผู้ก่อการร้าย เป็นอันตรายต่อประชาชนและราชอาณาจักร” อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาภายในประเทศจีนช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยังเป็นสาเหตุสำคัญให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ โดยเฉพาะข้อมูลภาคสนามจากชุมชนบางน้ำผึ้งที่ยังพบว่า ชาวจีนสกเกี้ยนยังอพยพเข้ามาที่นั่นถึง พ.ศ. 2492 อันเป็นช่วงสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว

(2) ความโอบอ้อมอารีของชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้ง

แม้ว่าทางการไทยเคยมีนโยบายจำกัดจำนวนชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย เช่น “เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2491 รัฐบาลไทยกำหนดว่า พ.ศ. 2492 จำนวนชาวจีนที่อพยพไปประเทศไทยนั้น จากจำนวน 10,000 ต่อปีลดเป็น 200 คนต่อปีเนื่องจากรัฐบาลไทยต่อต้านรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีน” (Dingbang Yu และ Shuseng Chen, 2552 : 312) แต่ชาวจีนรวมถึงชาวจีนสกเกี้ยนบางคนยังสามารถเดินทางมาประเทศไทยได้อย่างต่อเนื่อง หลังจากชาวจีนสกเกี้ยนเดินทางมาถึงประเทศไทย ชาวไทยส่วนใหญ่ที่มีใจโอบอ้อมอารีนั้นจะไม่รังเกียจชาวต่างชาติต่างภาษา โดยเฉพาะชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้ง ก็ไม่รังเกียจชาวจีนสกเกี้ยนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน กลับให้ความช่วยเหลือมากมาย เมื่อชาวจีนสกเกี้ยนไปขอเช่าที่ดินมาปลูกพืชต่าง ๆ ชาวไทยในท้องถิ่นก็ไม่ปฏิเสธ

จากการสัมภาษณ์สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ ชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน จังหวัดสมุทรปราการ (24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า “ไม่ว่าจะเป็นชาวจีนสกเกี้ยนหรือชาวจีนกลุ่มภาษาอื่นมาขอเช่าสวนหรือที่ดิน คนไทยอนุญาตให้ชาวจีนสกเกี้ยนมาขอเช่า เพราะเห็นคนเหล่านี้มีความซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ ส่วนค่าเช่าที่ดินนั้น ชาวไทยก็ไม่ได้คิดค่าเช่ามากเกินไป นอกจากนี้ เมื่อชาวจีนสกเกี้ยนรุ่นแรกเสียชีวิต ชาวไทยก็ไม่รังเกียจที่จะให้ลูกหลานนำศพของบรรพบุรุษฝัง ณ บริเวณวัดบางน้ำผึ้งใน” คำพูดของชาวไทยในท้องถิ่นแสดงว่าถ้าชาวจีนสกเกี้ยนมาขอเช่าที่ดิน ชาวไทยส่วนใหญ่ไม่ปฏิเสธและเห็นอกเห็นใจกลุ่มคนที่มาจากต่างแดน ชาวไทยและชาวจีนสกเกี้ยนอยู่ด้วยกันอย่างสันติและติดต่อสื่อสารกันเป็นเวลายาวนาน ก็ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มชนนี้มีความสนิทสนมเหมือนญาติมิตร “ก่อนที่มีสิทธิ์ซื้อที่ดิน เราไปขอเช่าสวนของชาวไทยในท้องถิ่น ต่อมา คุณพ่อ ไปซื้อที่ดินในชุมชนโดยขอใช้ชื่อของกำนัน เพราะเห็นกำนันเป็นคนซื่อสัตย์ เชื่อถือได้และเป็นเพื่อที่ดีของคุณพ่อด้วย ส่วนกำนันก็ไม่ปฏิเสธ หลังจากมีสิทธิ์ซื้อที่ดินแล้ว กำนันก็โอนที่ดินกลับมาให้ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างชาวไทยท้องถิ่นและชาวจีนสกเกี้ยนในอดีตยังคงต่อเนื่องมาถึงคนในปัจจุบัน” (ละออง เทพอวยชัย, 17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) มิตรภาพทั้งชาวไทยและชาวจีนสกเกี้ยนยังพบเห็นได้จากหลากหลายแง่มุมในชีวิตประจำวัน “เมื่อถึงเทศกาลสำคัญของจีน เช่น เมื่อถึงหน้าเทศกาลวันตรุษจีนวันสารทจีน ชาวจีน

สก็เกี้ยนมักจะนำหมู เห็ด เป็ด ไก่มาทำน้ลเพื่อนบ้านที่เป็นครอบครัวชาวไทยในชุมชนเสมอ ซึ่งเป็น การแสดงออกถึงความขอบคุณต่อน้ำใจของชาวไทย เมื่อถึงเทศกาลของชาวไทย เช่น วันสงกรานต์ ชาวไทยก็จัดอาหารไทยให้ครอบครัวที่เป็นชาวสก็เกี้ยน”(สมศักดิ์ แซ่โง้ว. 15 ตุลาคม 2554 : สัมภาษณ์) ถึงแม้บางครั้งอาจมีความขัดแย้งเล็กน้อย แต่ทั้ง 2 กลุ่มชนนี้ก็ให้อภัยซึ่งกันและกัน ลูกหลานชาวจีนสก็เกี้ยนบางคนคิดว่าเรื่องขัดแย้งในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องปกติที่ไม่สามารถ หลีกเลียงได้

ชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้งไม่รังเกียจและยินดีให้ความช่วยเหลือชาวจีนสก็เกี้ยนที่มาจาก ประเทศจีน จึงทำให้คนเหล่านี้มีชีวิตที่ดีกว่าในประเทศจีนและสามารถตั้งครอบครัวในชุมชนนี้ได้ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ชาวไทยยอมให้เช่าสวนของคนคือ ชุมชนบางน้ำผึ้งมีประชากรน้อยและมี ที่ดินว่างเปล่ามาก ถ้าให้ชาวจีนสก็เกี้ยนมาเช่าที่ดิน ก็เท่ากับสามารถสร้างรายได้พิเศษแก่ชาวไทย เอง จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะนิสัยที่ดีของชาวไทยในชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นปัจจัยที่ ทำให้ชาวจีนสก็เกี้ยนสามารถอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานได้ เพราะความโอบอ้อมอารี การให้อภัยของ ชาวไทยทำให้ชาวจีนสก็เกี้ยนเหล่านี้มีความอบอุ่น มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตใหม่ ประกอบกับการ พิสูจน์คุณลักษณะสำคัญของชาวจีนสก็เกี้ยนเองที่ขยันขันแข็งและไม่ย่อท้อ ปราบกฏการณ์ของคน 2 ชาตินี้ จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้ที่ดินที่ว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(3) ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ในทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานนั้น สากล สติวัตินันท์ (2532 : 7-9) ได้กล่าวว่า“บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากน้ำจะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่น เพราะมีที่ดินที่อุดม สมบูรณ์ ผลผลิตทางการเกษตรก็จะสูงมาก” การเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวจีนสก็เกี้ยน สอดคล้องกับแนวคิดนี้เนื่องจากชุมชนบางน้ำผึ้งมีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะกับการทำเกษตร สามารถสร้างรายได้มากขึ้น

ตำบลบางน้ำผึ้งตั้งอยู่ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำ ท่วมถึงริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้นบริเวณนี้จึงได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลเป็นอย่างมาก เพราะน้ำทะเล จะหนุนเข้ามาตามลำคลองต่างๆในชุมชน แล้วเข้าสู่พื้นที่สวนของชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ ปุ๋ย ธรรมชาติที่ตามน้ำทะเลหนุนเข้ามานั้นทำให้ดินบริเวณตำบลบางน้ำผึ้งมีความอุดมสมบูรณ์เต็มไป ด้วยแร่ธาตุและสารอาหารที่จำเป็นแก่พืชนานาชนิด

ภาพที่ 3.20
ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนนำผลผลิต
ในสวนมาจำหน่ายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง

ถ่ายเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554 โดย Changlong Lan

ก่อนที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง มีปรากฏการณ์ที่ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนเคยไปอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องที่อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งญาติพี่น้องส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนเกษตร ต่อมาจึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง เพราะญาติพี่น้องของตนยังดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก ดังที่โจ แซ่ตัน (24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อคุณพ่อ (จีนฮกแซ่ไค้ว) อพยพเข้ามาประเทศไทยในตอนที่มียุอายุประมาณ 30 ปี (ประมาณ พ.ศ. 2464) ตอนแรกมาอยู่กับญาติที่อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราก่อน เพราะมีญาติพี่น้องเกือบ 300 คนอยู่ในชุมชนเดียวกันที่บางคล้า ซึ่งคนส่วนใหญ่ทำสวนสับปะรด ต่อมา รายได้ไม่สามารถครองชีพได้และมีลูกหลานมาก คุณพ่อจึงตัดสินใจอพยพไปที่อื่นเพื่อเข้าสวนมาทำการเกษตรด้วยตนเอง หลังจากพบสวนที่เหมาะสมกับการปลูกมะพร้าวในชุมชนบางน้ำผึ้ง คุณพ่อก็อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่นี่และเข้าสวนปลูกผลไม้ ผลไม้ที่ปลูกได้แก่ มะพร้าว มะม่วง มะนาว” คำบอกเล่าของโจ แซ่ตันสะท้อนให้เห็นว่า ชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกส่วนมากมีชีวิตที่ยากจน การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งเนื่องจากชุมชนนี้มีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ สามารถทำมาหากินได้ นอกจากนายจีนฮก แล้ว ความ

อุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนและบริเวณก็เป็นปัจจัยหนึ่งประการที่ทำให้นายก๊ก แซ่โล้ว อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ดังที่ สุธาสิณี ชัยเชื่อนจันทร์ (24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เมื่อเห็นพื้นที่นี้มีที่ดินที่เหมาะสมกับการทำเกษตร คุณปู่จึงอพยพเข้ามาเช่าสวนทำสวนเพื่อหารายได้มาให้กับครอบครัว” ในปัจจุบัน ที่ดินในชุมชนนี้ยังมีประโยชน์ต่อชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน เพราะรายได้บางส่วนของคนรอบครัวมาจากการทำสวน

รายได้ทางการเกษตรเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับเกษตรกรที่ยากจน ดังนั้น ชาวจีนฮกเกี้ยนที่เคยประกอบอาชีพการทำเกษตรจึงต้องแสวงหาที่ดินที่เหมาะสมกับการทำเกษตรเพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีพจากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง ยังแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนยังอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนมาปลูกผลไม้ต่าง ๆ และนำผลผลิตที่มีคุณภาพดีไปจำหน่ายในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สรุปได้ว่าเหตุปัจจัยด้านความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินในชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ดึงดูดให้ชาวฮกเกี้ยนทยอยอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้

(4) ความสะดวกของเส้นทางคมนาคมในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ตามทฤษฎีการตั้งถิ่นฐานของสากล สติวิตินันท์ (2532 : 7-9) ที่กล่าวไว้ว่า “ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการตั้งถิ่นฐาน บริเวณเส้นทางคมนาคมที่มาตัดกัน อาจเป็นทางเวียน ทางเท้า ทางเรือ ทางรถยนต์ ซึ่งเป็นทำเลที่มีการสัญจรผ่านไปมาอยู่เสมอเหมาะที่จะตั้งบ้านเรือนร้านค้า เพราะสะดวกด้านการติดต่อและยังเป็นโอกาสให้สามารถแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าได้ง่าย” จากการสำรวจพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้พบว่า ในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีคลองจำนวน 6 สาย ส่วนใหญ่เป็นลำคลองสายเล็ก ๆ แต่ทั้งหมดเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา บางสายยังเชื่อมต่อกับคลองที่ไหลผ่านตำบลอื่น ๆ ด้วย ชาวบ้านสามารถติดต่อสื่อสารกันโดยไม่อุปสรรคมากมายในสมัยก่อน เพราะฉะนั้น ก่อนที่ชุมชนมีถนนเส้นทางคมนาคมทางน้ำของชุมชนจึงเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญสำหรับคนท้องถิ่น ส่วนกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนนี้ก็ได้รับความสะดวกของคลองในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตรหรือสินค้าอื่น ๆ

ชุมชนบางน้ำผึ้งมีลำคลองธรรมชาติที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา จึงทำให้ชุมชนนี้กลายเป็นพื้นที่ที่เชื่อมต่อการค้าขายผลผลิตในสวน ในอดีต ชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรก (ประมาณ 100 ปีที่แล้ว) จะใช้เรือขนส่งผลผลิตการเกษตรไปจำหน่ายตามตลาดต่าง ๆ ที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาหรือริมคลองที่ไหลผ่านกรุงเทพมหานคร เช่น ตลาดเขาวราช ตลาดคลองเตยและปากคลองตลาด เป็นต้น บางคนยังตั้งซื้อสินค้าอย่างอื่นและใช้เรือขนกลับมาจำหน่ายในชุมชนด้วย “คุณปู่มักจะใช้เรือขนส่ง

ของในสวนและของแห้งไปขายตามจังหวัดที่ติดกับชายทะเล เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้ว
 สั่งซื้อเกลือ กุ้งแห้ง น้ำปลา ฯลฯ กลับมาขายในชุมชน” (ฉวี ศิริประวัติกุล. 1 เมษายน 2554 :
 สัมภาษณ์) นอกจากนี้ใช้เรือขนของสวนไปขายแล้ว ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนยังสามารถโดยสารเรือ
 จากชุมชนนี้ไปยังอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อเยี่ยมเพื่อน ๆ หรือญาติพี่น้องด้วย ซึ่งกลุ่ม
 คนนี้มาจากภาคใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน ดังที่ ไฉ แซ่ตัน (24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า
 “เมื่อก่อนเคยพายเรือไปเยี่ยมญาติที่บางคล้า” ถ้าคลองในชุมชนบางน้ำผึ้งนับได้ว่าเป็นเส้นทาง
 การเดินเรือที่สำคัญสำหรับชาวจีนฮกเกี้ยน

ภาพที่ 3.21

คลองที่ไหลผ่านหน้าบ้านของลูกหลานจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง

ถ่ายเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2554 โดย Changlong Lan

จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน ผู้วิจัยสรุปว่า แม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองที่
 ไหลผ่านชุมชนบางน้ำผึ้งมีประโยชน์ต่อการเดินทางของชาวจีนฮกเกี้ยนเป็นอย่างมากเนื่องจากมี
 ความสะดวกในการขนส่งผลผลิตการเกษตรและการติดต่อกับญาติที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน ดังนั้น
 ความสะดวกของเส้นทางคมนาคมในชุมชนบางน้ำผึ้งจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยน
 อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

3.3.3 ปัจจัยเฉพาะของชาวจีนฮกเกี้ยน

(1) การดำเนินชีวิตที่ยากจนในประเทศจีน

ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซิงจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน ประเทศจีนมีสงครามอย่างต่อเนื่องและมีภัยธรรมชาติ โรคระบาดเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ชาวจีนทั่วไปรวมถึงชาวจีนฮกเกี้ยนได้รับความทุกข์เป็นอย่างมาก คนส่วนมากดำเนินชีวิตที่ขัดสนในสังคมจีน โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ความหวังที่ได้อยู่อาศัยเป็นสุขหรือมีชีวิตที่พอเพียงคงจะเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ชาวจีนบางส่วนอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่สามารถทำให้ตนเองมีชีวิตที่ดีขึ้น ในกลุ่มชาวจีนที่อพยพไปต่างแดนนั้นมีบางส่วนมาจากมณฑลฮกเกี้ยน ชาวจีนฮกเกี้ยนเหล่านี้ก็เคยดำเนินชีวิตที่ยากจนในประเทศจีนเช่นเดียวกัน จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตที่ยากจนในประเทศจีนเป็นปัจจัยหนึ่งประการที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนต้องอพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

จากการเปรียบเทียบราคาสินค้าและค่าจ้างของชาวจีนฮกเกี้ยนที่บันทึกในเอกสารจีนนั้นยังสามารถพิสูจน์ได้ว่า สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนฮกเกี้ยนในสมัยสาธารณรัฐจีนตอนต้น เช่น เอกสารประวัติศาสตร์ฮกเกี้ยน เล่ม 10 (Erguang Zou, 2528 : 185) มีการบันทึกถึงราคาสินค้าและค่าจ้างต่อวันของมณฑลฮกเกี้ยนใน พ.ศ. 2455 และพ.ศ. 2464 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7

ราคาสินค้าและค่าจ้างต่อวันของมณฑลฮกเกี้ยน พ.ศ. 2455 และ พ.ศ. 2464

		พ.ศ. 2455	พ.ศ. 2464			พ.ศ. 2455	พ.ศ. 2464
ราคา สินค้า	มาตรา น้ำหนัก	หยวน (มาตรา เงินจีน)	หยวน (มาตรา เงินจีน)	ค่าจ้าง		หยวน (มาตรา เงินจีน)	หยวน (มาตรา เงินจีน)
ข้าว	หาบ	6.00	8.70	ช่างไม้	ต่อวัน	0.30	0.50
ฟืน	หาบ	0.13	0.28	ช่างกระเบื้อง	ต่อวัน	0.30	0.50
มันเทศ	หาบ	1.00	2.50	ช่างตัดเสื้อ	ต่อวัน	0.24	0.45
เกลือ	หาบ	2.40	4.20	แรงงาน	ต่อวัน	0.20	0.30
เนื้อหมู	ซั่ง	0.14	0.27				
ไก่	ซั่ง	0.15	0.30				
ไข่ไก่	โหล	0.08	0.17				

หมายเหตุ: 1 หาบ= 60 กิโลกรัม 1 ซั่ง = 0.5 กิโลกรัม

ตัวเลขในตารางนี้แสดงให้เห็นว่า สินค้าอย่างอื่นมีการขึ้นราคาเกือบหนึ่งเท่า ยกเว้นข้าว และเกลือทั้งสองอย่างนี้ แต่ค่าจ้างต่อวันของคณงานทั้งสี่อาชีพไม่ได้เพิ่มขึ้นเท่ากับราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น มีการเพิ่มค่าจ้างมากที่สุดคือช่างไม้และช่างกระเบื้อง การเพิ่มค่าจ้างน้อยที่สุดคือแรงงาน รายได้ของบางครอบครัวไม่พอเลี้ยงดู นอกจากนี้ ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2443-พ.ศ. 2492 ประเทศจีนยังเกิดภาวะเงินเฟ้อด้วย “คุณปู่ไปซื้อเงินจีนในสมัยเฉิงไคเซีคมากมายเพื่อนำไปใช้ในอำเภอเจียวอันของประเทศจีน แต่เงินจีนในสมัยนั้น ไม่มีราคาเลย” (บรรยง พงศ์เทพปัทมภ์. 10 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์)

เนื่องด้วยรายได้กับรายจ่ายในชีวิตประจำวันไม่เท่ากัน จึงทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนมีชีวิตที่ยากลำบากตัดสินใจอพยพไปต่างถิ่นที่อื่นรวมถึงประเทศไทย เพื่อประกอบอาชีพที่มีรายได้มากกว่า ในมณฑลฮกเกี้ยน “คุณปู่กับคุณย่ามีชีวิตที่ยากจนในมณฑลฮกเกี้ยน ทั้งสองท่านจึงจ่ายค่าโดยสารให้กับเจ้าของเรือที่เดินทางมายังประเทศไทย แล้วลงเรือที่ทำน้ำเมืองเอ๋เหมิง (เซี่ยเหมิน) ประมาณ พ.ศ. 2433 หลังจากคุณปู่กับคุณย่าเดินทางมาถึงประเทศไทย ทั้งสองท่านก็ไปขอเช่าสวนส้มของชาวไทยในพื้นที่บางมดก่อน แต่ตอนหลังพื้นที่บางมดเกิดน้ำท่วมและโรคห่า คุณปู่และคุณย่าจึงเข้า

มาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและขอเช่าสวนของชาวไทยมาปลูกพืชต่าง ๆ” (ฉวี ศิริประวัติกุล. 1 เมษายน 2554 : สัมภาษณ์) ข้อมูลที่ได้มาจากชุมชนบางน้ำผึ้งปรากฏว่า ชาวสก็เกี้ยนส่วนมากเคยเผชิญกับปัญหาความยากจนในมณฑลสก็เกี้ยนเหมือนกัน ถึงแม้ว่าการใช้ชีวิตในชุมชนบางน้ำผึ้งอาจจะมีอุปสรรคบ้างในช่วงเวลาเริ่มต้น แต่ชาวจีนสก็เกี้ยนเหล่านี้ยังมีความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากิน

นอกจากครอบครัวของฉวี ศิริประวัติกุลแล้ว ยังมีหลายครอบครัวชาวจีนสก็เกี้ยนในชุมชนเคยดำเนินชีวิตอย่างลำบากในประเทศจีนด้วย เช่น ครอบครัวของละออง เทพอวยชัย “เมื่อก่อนเคยได้ยินคุณแม่เล่าว่า ชีวิตที่อยู่ในประเทศจีนยากจนมาก เมื่อนั่งมณฑลมาถิ่นกัน คนในครอบครัวจะเอาเปลือกของมันเทศไปปะข้างฝาผนังเป็นก้อน ๆ ถ้าวันไหนไม่มีข้าวกิน จะต้องนำเปลือกมันเทศกลับมาทำเป็นขนมอีก” (ละออง เทพอวยชัย. 17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) คำพูดของละออง เทพอวยชัย สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตที่ยากจนของชาวสก็เกี้ยนในประเทศจีน ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งก็คืออยากประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้ชีวิตของตนและลูกหลานมีความสุข ความพอเพียงและพ้นจากความทุกข์

ก่อนที่ชาวจีนสก็เกี้ยนรุ่นแรกอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง คนส่วนมากเคยดำเนินชีวิตที่ยากจนในมณฑลสก็เกี้ยนของประเทศจีน สิ่งที่เป็นจำเป็นของคนจีนคืออยากมีชีวิตที่ดีขึ้น อยากอยู่เย็นเป็นสุข บางคนจึงมีความคิดที่จะไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นเพื่อแสวงหาทางออกให้กับตนเอง และครอบครัว การเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้ไม่เพียงแต่ทำให้ตนเองพ้นจากความยากจนได้เท่านั้น ยังสามารถส่งเงินไปให้กับญาติที่อยู่มณฑลสก็เกี้ยนเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ด้วย ดังนั้นการดำเนินชีวิตที่ยากลำบากในประเทศจีนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนสก็เกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(2) ความขัดแย้งระหว่างตระกูลในอำเภอเจียวอันของมณฑลสก็เกี้ยน

ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติที่มีอยู่ในสังคมและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นอกจากการดำเนินชีวิตที่ขัดสนในประเทศจีนแล้ว ยังมีปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนสก็เกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง นั่นก็คือ ความขัดแย้งระหว่างตระกูลในอำเภอเจียวอันของมณฑลสก็เกี้ยน จากการสัมภาษณ์ชวนฮวด แซ่โก้ว (28 พฤษภาคม 2554 : สัมภาษณ์) ผู้วิจัยได้ทราบว่าความขัดแย้งระหว่างตระกูลโก้วและตระกูลอื่นในอำเภอเจียวอัน ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่ท่านได้ยินจากไต้ก่า แซ่โก้ว (รุ่นแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย) เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปเบื้องต้นว่า ตระกูลโก้วกับตระกูลอื่นมีความขัดแย้งกันในอำเภอเจียวอัน ทั้งสองตระกูลแข่งขันกันจนทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและผู้เสียชีวิตหลายคน เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้สองตระกูล

มีความอาฆาตแค้นและทำให้บางคนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในบริเวณพื้นที่เกิดเหตุ จึงมีความคิดที่จะย้ายไปที่อื่น หลังจากเหตุการณ์นี้เสร็จสิ้นลง นายไ้ท่ก่า ก็อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จากคำแนะนำของญาติที่อยู่ในประเทศไทยมาก่อน

หลังจากสัมภาษณ์ชนวนชวด แซ่ไ้ท่ก่า ผู้วิจัยยังเกิดความสงสัยว่าเหตุขัดแย้งนี้มีความรุนแรงถึงขั้นที่อยู่ร่วมหมู่บ้านไม่ได้ควรอพยพจริงหรือ จึงพยายามหาหลักฐานมาตรวจสอบก็พบจดหมายเหตุอำเภอเจียวอันมณฑลฮกเกี้ยนเพื่อแสวงหาหลักฐานมาพิสูจน์ จากนั้นผู้วิจัยได้พบว่า “พ.ศ. 2449 ตระกูลเงิน (ตั้ง) และตระกูลสวี (ไ้ท่ก่า) เกิดความขัดแย้งในเรื่องฮวงซุ้ยจนถึงขนาดใช้อาวุธทำร้ายกัน เกิดความรุนแรงต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ปี จนทำให้ทั้งสองตระกูลนี้มีผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บหลาย ๆ คน ต่อมา รัฐบาลมณฑลฮกเกี้ยนสั่งให้ถืตู่ (ชื่อตำแหน่งของผู้บังคับบัญชากองทัพ) นายหงหย่งอันนำกองทัพบาบปราบจนทำให้เหตุการณ์นี้สิ้นสุดลง ในขณะที่เดียวกัน ในพื้นที่ “เจ้อตู” และเหมยโจวก็เกิดความขัดแย้งระหว่างตระกูลอย่างรุนแรง ทั้งสองฝ่ายมีผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บมากมาย” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen, 2542 : 17) ข้อความนี้เป็นจดหมายเหตุที่บันทึกในหนังสือเจ้าอันเซียนจื่อ อันเป็นหนังสือที่เรียบเรียงของทางการ

จากเวลาที่ปรากฏในจดหมายเหตุนี้ แสดงให้เห็นว่า ไ้ท่ก่า แซ่ไ้ท่ก่า อพยพเข้ามาประเทศไทยหลังเกิดเหตุ เพราะไ้ท่ก่า แซ่ไ้ท่ก่า ออกจากประเทศจีน พ.ศ. 2453 ดังนั้นเราจึงสามารถสันนิษฐานว่า ไ้ท่ก่า แซ่ไ้ท่ก่า อาจจะเป็นคนที่ได้เห็นหรือได้ยินเหตุการณ์ตระกูลไ้ท่ก่าและตระกูลอื่นในอำเภอเจียวอัน เหตุการณ์นี้ก็มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองตระกูล ในศาลเจ้าโจวซีอองของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีโอกาสสัมภาษณ์กรรมการของคณะกรรมการบริหารศาลเจ้า ๑ ท่านหนึ่ง ชื่อว่า วราพร อมรมานัส (7 ตุลาคม 2554 : สัมภาษณ์) ท่านกล่าวว่า “เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน บิดา (แซ่ซิม) และมารดา (แซ่ไ้ท่ก่า) มาจากอำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยน บิดามารดาเคยเล่าว่า ตระกูลตั้งและตระกูลไ้ท่ก่าไม่ได้แต่งงานกันหลังเหตุการณ์เกิดขึ้นในอำเภอเจียวอัน”

การพิจารณาถึงเหตุปัจจัยการอพยพของชาวฮกเกี้ยนจากเจียวอันมาสู่ประเทศไทย จึงไม่สามารถมองข้ามเหตุขัดแย้งระหว่างตระกูลได้และเนื่องจากเป็นหลักฐานที่สอดคล้องตรงกับทั้งเอกสารจดหมายเหตุและคำบอกเล่าในระยะเวลาใกล้เคียงกันที่เกิดเหตุการณ์

ความขัดแย้งที่เกิดในชนบทของมณฑลฮกเกี้ยน เป็นเหตุที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติได้ ความไม่ปลอดภัยในบ้านเกิดอาจจะทำให้บางคนมีความคิดที่จะอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น แต่การอพยพไปที่อื่นคงจะมีความเสี่ยงภัยบ้าง เพราะว่าไม่รู้จักคนต่างถิ่นและไม่มีความช่วยเหลือในยามที่มีอุปสรรค ถ้ามีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่นมาก่อน บุคคลที่อยากหนีภัยจากความขัดแย้งก็จะมีความสะดวกในการดำเนินชีวิต ถ้าชาวจีนฮกเกี้ยนมีญาติอยู่ในประเทศไทยก็สามารถอพยพมาอยู่กับญาติหรือตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่ได้ เพราะเป็นทางออกของชีวิตที่มีความ

ปลอดภัยทางหนึ่งที่ได้เลือกได้ ดังนั้นความขัดแย้งระหว่างตระกูลในมณฑลฮกเกี้ยนจึงเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนที่ตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง

(3) คำแนะนำจากญาติที่อยู่ในประเทศไทย

เป็นที่รู้กันทั่วไป ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายจนถึงสมัยสาธารณรัฐจีน ดังนั้นชาวจีนฮกเกี้ยนบางส่วนที่อยู่ในประเทศจีนจึงมีญาติอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว ถ้าชาวจีนฮกเกี้ยนมีชีวิตที่ยากจนในประเทศจีน ก็จะสามารถเดินทางมายังประเทศไทยเพื่อติดต่อ และขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องที่อยู่เมืองไทยมาก่อน ถึงแม้ชีวิตของญาติพี่น้องบางคนยังไม่ใช่ว่าดี แต่ก็ยังดีกว่าอยู่ที่เมืองจีน

จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง ปรากฏว่าบางคนมีญาติพี่น้องอยู่ในประเทศไทยก่อนที่บรรพบุรุษของตนจะอพยพมา ญาติพี่น้องเหล่านี้เป็นบุคคลที่แนะนำให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง “มีญาติคนหนึ่งชื่อว่าอิดกี แซ่โฉ่ว บ้านอยู่ที่ตรอกจันทน์ ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นคนที่เดินทางไปกลับระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทย บ่อย ๆ ชักชวนคุณพ่อ (ไ้ท่ก่า แซ่โฉ่ว) เดินทางมาประเทศไทย พ.ศ. 2453 และไปอยู่กับญาติพี่น้องในจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ญาติเหล่านี้ก็มีชีวิตที่ยากจน นายอิดกี จึงแนะนำให้คุณพ่อและญาติคนอื่นไปเช่าสวนทำการเกษตรในตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกอบัวและตำบลบางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพราะนายอิดกี รู้จักชาวไทยที่อยู่ในตำบลดังกล่าวเป็นอย่างดี”

(ชวนฮวด แซ่โฉ่ว. 24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์) จากคำบอกเล่าของนายชวนฮวด แสดงให้เห็นว่า นายอิดกี เป็นบุคคลสำคัญในการแนะนำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้ เพราะชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนที่ให้สัมภาษณ์นั้นก็ได้พูดถึงนายอิดกี เช่น เหล็กหง แซ่โฉ่ว (17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “อิดกี แซ่โฉ่ว เคยแนะนำบรรพบุรุษเข้ามาตั้งถิ่นฐานและช่วยส่งเงินหรือจดหมายไปให้กับญาติที่อยู่ในมณฑลฮกเกี้ยน”

ข้อมูลที่ได้มาจากการทำงานภาคสนามนี้ ปรากฏว่ายังมีชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนได้รับคำแนะนำของญาติหรือเพื่อนที่อยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง เช่น คิ่น แซ่โฉ่ว เขี้ยเอี้ย แซ่โฉ่ว จากการสัมภาษณ์เขี้ยเอี้ย แซ่โฉ่ว (27 สิงหาคม 2554 : สัมภาษณ์) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เขี้ยเอี้ย แซ่โฉ่ว เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนรุ่นที่ 2 ที่เกิดในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยที่บางคล้ามีพื้นที่ทำมาหากินน้อย เขี้ยเอี้ย แซ่โฉ่ว จึงย้ายไปคลองบางกะแนะใหญ่ อำเภอจอมทอง กรุงเทพมหานครเพื่อเช่าสวนทำการเกษตร แต่พื้นที่แห่งนี้เกิดน้ำท่วมบ่อย ๆ เมื่อฝนตกหนัก ทำให้พืชผลการเกษตรเสียหายเป็นอย่างมาก เขี้ยเอี้ย แซ่โฉ่ว จึงมีความคิดที่จะอพยพไปที่อื่นในช่วงเวลา

ต่อมา เมื่อเซี่ยเอี้ย แซ่โฉ่ว มาเยี่ยมญาติที่อยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง ญาติก็จะแนะนำให้มาเช่าสวนผลไม้ที่ชุมชนบางน้ำผึ้ง เพราะที่ดินที่นี้อุดมสมบูรณ์มากและทำมาหากินง่ายกว่าที่เดิมนอกจากนี้ ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงยังมีชาวฮกเกี้ยนเป็นจำนวนมาก ถ้ามีความยากลำบากในการดำเนินชีวิต คนอื่นก็จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือได้ ดังนั้นนั้น เซี่ยเอี้ย แซ่โฉ่ว จึงยอมรับคำแนะนำจากญาติและอพยพเข้ามาในชุมชนนี้จนอาศัยถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ที่นี้ราว 57 ปีแล้ว

ญาติที่แนะนำให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งนั้นรู้จักเจ้าของที่ดินในชุมชนบางน้ำผึ้งและสภาพสังคมไทยเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน เพราะชาวจีนฮกเกี้ยนที่เพิ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทยนั้น มีอุปสรรคและความยากลำบากในการติดต่อสื่อสารกับชาวไทย ถ้าญาติพี่น้องอยู่ห่างกันเกินไป ก็จะไม่สามารถติดต่อและช่วยเหลือกันในยามประสบปัญหาเดือดร้อนได้อย่างทันที่ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การแนะนำของญาติพี่น้องที่อยู่ในประเทศไทยเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(4) การหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารของประเทศจีน

ทุก ๆ ประเทศมีการเกณฑ์ทหารของตน เพราะทุกคนมีหน้าที่ป้องกันประเทศชาติของตน แต่ถ้ามีการเกณฑ์ทหารในยุคสมัยที่บ้านเมืองวุ่นวาย เกิดสงครามอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้คนที่รับเกณฑ์ทหารประสบความทุกข์มาก ถ้ารัฐบาลไม่มอบเงินบำรุงขวัญให้แก่ครอบครัวของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือพิการหรือเสียชีวิต ครอบครัวนี้จะไม่สามารถดำเนินชีวิตเป็นปกติเท่าที่ควร ชาวจีนฮกเกี้ยนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งนี้ มีบางคนเคยหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารจีนในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย บางคนหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารในสมัยรัฐบาลก๊กมินตั๋ง เพราะตั้งแต่ พ.ศ. 2443 จนถึง พ.ศ. 2492 ประเทศจีนมีสงครามภายในและสงครามภายนอกอย่างต่อเนื่อง ช่วงเวลานี้ก็เป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นจำนวนมาก

ชาวจีนฮกเกี้ยนที่หลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารของประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย เช่น ก๊ก แซ่โฉ่ว จากการสัมภาษณ์ละออง เทพอวยชัย (ลูกสาวของ ก๊ก แซ่โฉ่ว) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ก๊ก แซ่โฉ่ว อพยพเข้ามาประเทศไทยในตอนอายุ 18 ปี ซึ่งตรงกับพ.ศ. 2450 (ก๊ก แซ่โฉ่ว ถึงแก่กรรมตอนอายุ 73 ปี พ.ศ.2513) เหตุที่ทำให้ ก๊ก แซ่โฉ่ว ลงเรือเดินทางมาประเทศไทยโดยลำพังคือการหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารของประเทศจีนในสถานการณ์ที่วุ่นวาย ปี พ.ศ.2450 ใกล้เคียง ๆ กับปี พ.ศ. 2454 ที่ราชวงศ์ชิงล่มสลาย อาชีพทหารจีนในยุคนี้เป็นอาชีพเสี่ยงภัย เพราะเป็นช่วงเวลาที่ตั้งคมจีนมีทั้งความวุ่นวายและความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ถ้ารับเกณฑ์เป็นทหารแล้ว ก็จะมีอันตรายต่อชีวิต การหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารจีนก็ถือเป็นเรื่องที่ผิดปกติหมาย ดังนั้นการอพยพไปต่างถิ่นคงจะเป็น

ทางออกที่ดีสำหรับตนเอง ก่อนที่ ก๊ก แซ่โล้ว จะเดินทางมายังประเทศไทย ในอำเภอเจียวอันของ มณฑลฮกเกี้ยนมีกบฏกลุ่มต่อต้านราชวงศ์ชิง “ซานเตียนหุย” (พ.ศ. 2449) ถ้าเป็นนายทหารแล้ว ก็ จะได้รับคำสั่งไปปราบปรามกลุ่มที่ต่อต้านราชวงศ์ชิง ไม่ว่าจะเป็้นทหารหรือบุคคลที่ต่อต้าน ราชวงศ์ชิง จะมีบางคนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในเหตุการณ์ปราบปราม ดังนั้นชาวจีนฮกเกี้ยน บางคนจึงหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารในสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลาย

ในช่วงเวลาต่อมา ยังมีชาวจีนฮกเกี้ยนหลายคนหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารในสมัยรัฐบาล ก๊กมินตั๋งและลงเรือสินค้าที่ซัวเถาเพื่อเดินทางมาประเทศไทย เช่น ไหนบุน แซ่โล้ว ซึ่งได้เดินทาง มาประเทศไทยในช่วงเวลาประมาณ พ.ศ.2474 - พ.ศ. 2476 จากการสัมภาษณ์เหล็กหง แซ่โล้ว (17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) ผู้วิจัยสรุปว่า ไหนบุน แซ่โล้ว หลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารของจีนก็เพราะว่า รัฐบาลกำหนดว่า ถ้าครอบครัวใดมีลูกชายสามคน ต้องถูกเกณฑ์ทหารหนึ่งคน ถ้าคนที่เป็นทหาร ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในสนามรบ รัฐบาลก็ไม่ให้เงินบำรุงขวัญแก่ครอบครัว ไหนบุน แซ่โล้ว อาจจะได้รับเลือกเป็นแล้ว แต่ไม่ยอมเป็นทหารของจีนและแอบลงเรือสินค้าที่เดินทางมาประเทศไทยเนื่องจากมีความไม่พอใจต่อการเกณฑ์ทหารของจีนในสมัยนั้น ไหนบุน แซ่โล้ว เคยบอกกับ ลูกหลานว่า ผู้โดยสารที่มาด้วยกันส่วนใหญ่เป็นหนุ่มฮกเกี้ยนที่หลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารของจีน หลังจากเดินทางมาถึงประเทศไทย คนเหล่านี้ก็กระจัดกระจายไปอยู่ที่อื่น ๆ

เพื่อให้มีสาระถูกต้องตรงกันจากประวัติศาสตร์บอกเล่าเรื่องเกณฑ์ทหารนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา หนังสือเจ้าอันเขียนชื่ออีกและพบว่า รัฐบาลก๊กมินตั๋งประกาศกฎหมายเกณฑ์ทหารฉบับหนึ่ง (พ.ศ. 2476) กำหนดว่า “ครอบครัวที่มีลูกชายสามคน หนึ่งในนั้นต้องรับเกณฑ์ทหารหนึ่งคน ครอบครัวที่มีลูกชายห้าคน ในห้าคนนี้ต้องรับเกณฑ์ทหารสองคน ครอบครัวที่มีลูกชายคนเดียว จึงไม่ถูกเกณฑ์ ทหาร การเกณฑ์ทหารใช้ตำบลเป็นหน่วยงาน เลือกคนด้วยวิธีการจับฉลาก หลังจากเลือกคนได้ เรียบร้อย จะส่งไปที่เดียวกันเพื่อให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ อาหารการกินไม่ค่อยดี บางที่ยัง ถูกเจ้าหน้าที่ข่มเหงคนเหล่านี้อย่างโหดเหี้ยม เนื่องจากขาดแคลนนายทหาร รัฐบาลจะสั่งให้ตำรวจ ไปจับหนุ่มวัยฉกรรจ์แล้วผูกด้วยเชือก เมื่อส่ง ไปให้กับเข้ากองทหาร ก็จะผูกหนุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่ม ด้วยเส้นเหล็ก การกระทำเหล่านี้ทำให้ญาติพี่น้องเสียใจจนร้องไห้ไปทั่ว” (Yuehong Zhou และ Baojun Chen. 2542 : 822) จากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนที่เกี่ยวข้องและข้อมูล ที่ปรากฏในเอกสารจีน แสดงให้เห็นว่า การเกณฑ์ทหารของจีนในสมัยก่อนทำให้ประชาชน ฮกเกี้ยนได้รับความทุกข์เป็นอย่างมาก ชาวจีนฮกเกี้ยนบางคนจึงหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารของจีน และเดินทางมาประเทศไทยเพื่อสร้างชีวิตใหม่ นอกจาก ไหนบุน แซ่โล้ว แล้ว ยังมีชาวจีนฮกเกี้ยนที่ หลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งด้วย เช่น คิน แซ่โล้ว ส่วนบุน ไล่ แซ่โล้ว เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนคนหนึ่ง หลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารของจีนและเดินทางออกจาก

มณฑลฮกเกี้ยนใน พ.ศ. 2489 บุนไค้ แซ่ไค้ว (1 พฤษภาคม 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจีนในสมัยนั้นไปจับหนุ่มวัยฉกรรจ์มาส่งให้กองทัพทหาร ตนจึงเดินทางมาติดต่อกฎาติที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งมาทางบกโดยผ่านเวียตนามและกัมพูชา”

การเกณฑ์ทหารจีนของสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายอาจจะต่างกับสมัยรัฐบาลก๊กมินตั๋งบ้าง แต่การเกณฑ์ทหารทั้งสองสมัยนี้ล้วนทำให้ประชาชนฮกเกี้ยนได้รับความทุกข์ความยากลำบาก เนื่องจากชาวจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่ไม่พอใจและไม่ยอมรับการเกณฑ์ทหารของประเทศจีน บุคคลบางกลุ่มจึงหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารและอพยพออกนอกประเทศเพื่อไปทำมาหากินในต่างแดน หลังจากชาวจีนฮกเกี้ยนดังกล่าวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง ก็เข้าสวนทำสวนเพื่อหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัวที่อยู่ในมณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งดีกว่าการเกณฑ์ทหารที่ไม่ได้เงินบำรุงขวัญแก่ครอบครัว ดังนั้นการหลีกเลี่ยงเกณฑ์ทหารของประเทศจีนจึงเป็นปัจจัยสำคัญข้อหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง

(5) ภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน

นอกจากปัจจัยดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อการอพยพของชาวจีนฮกเกี้ยนแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านภาษาและวัฒนธรรมฮกเกี้ยนด้วย ดังที่ ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ (2543 : 16) กล่าวว่า “ชาวจีนฮกเกี้ยนมักอยู่รวมกันเป็นชุมชนที่พูดภาษาเดียวกันเพราะถือว่าคนที่พูดภาษาเดียวกันเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง สามารถพึ่งพาอาศัยกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ” เนื่องจากชาวจีนฮกเกี้ยนทยอยอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก จึงทำให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นชุมชนชาวจีนฮกเกี้ยน บุคคลเหล่านี้ส่วนมากมาจากอำเภอเจียวอันของมณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งมีการใช้ภาษาหมิ่นใต้และมีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน คนรุ่นเก่ามักจะเป็นรุ่นที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนและบางคนไม่สามารถสื่อสารกับชาวไทยได้อย่างสะดวก ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ชาวจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่อื่น ๆ มีความคิดที่จะอพยพเข้ามาในชุมชนบางน้ำผึ้งหรือบริเวณใกล้เคียง อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำมาหากินอาจจะทำให้คนเหล่านี้ได้รับความเดือดร้อนไม่น้อย แต่ถ้าอพยพมาอยู่กับเพื่อน ๆ ที่พูดภาษาเดียวกัน ตนเองก็จะมีความรู้สึกอบอุ่นมากขึ้น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนทั้ง 10 ครอบครัว สามารถประมวลได้ว่า ช่วงเวลาที่ชาวจีนฮกเกี้ยนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง ดังนี้

ตารางที่ 3.8
ปีที่ชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกอพยพเข้ามาชุมชนบางน้ำผึ้ง

ลำดับ (ครอบครัว)	ชื่อผู้อพยพ	ปีที่อพยพ เข้ามา ชุมชน	ลำดับ (ครอบครัว)	ชื่อผู้อพยพ	ปีที่อพยพ เข้ามาชุมชน
1	นายก๊ก แซ่โก้ว	พ.ศ. 2450	6	นายฟ่งสิบ แซ่โก้ว	พ.ศ. 2447
2	นายเซี่ยเอี้ย แซ่โก้ว	พ.ศ. 2497	7	นายอุฟาน แซ่โหวง	พ.ศ. 2454
3	นายไหนบุ่น แซ่โก้ว	พ.ศ. 2474 -2476	8	นายจิ้นฮวด แซ่เจ็ง	พ.ศ. 2484
4	นายไต้ก่า แซ่โก้ว	พ.ศ. 2453	9	นายคิน แซ่โก้ว	พ.ศ. 2474 – 2476
5	นายจิ้นฮง แซ่โก้ว นายบุ่นไต้ แซ่โก้ว	พ.ศ. 2464 พ.ศ. 2489	10	ผู้ให้ สัมภาษณ์จำ ชื่อไม่ได้	พ.ศ. 2453

จำนวนชาวจีนฮกเกี้ยนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งบรรยากาศของวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในชุมชนก็เข้มข้นมากขึ้นจนมีอิทธิพลต่อการอพยพของคนที่เข้ามาทีหลัง “เมื่อเดินทางมาถึงกรุงเทพมหานคร คุณพ่อ (ก๊ก แซ่โก้ว) ไปทำงานแบกข้าวที่โรงสีก่อน ต่อมา เมื่อเห็นพื้นที่นี้มีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์และมีกลุ่มชาวฮกเกี้ยนที่มาจากอำเภอเจียวอัน คุณพ่อจึงอพยพเข้ามาเช่าที่ดินทำสวนการเกษตร” (ละออง เทพอวยชัย. 17 กันยายน 2554 : สัมภาษณ์) จากการสัมภาษณ์ละออง เทพอวยชัย แสดงว่าภาษาและวัฒนธรรมเดียวกันเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ ก๊ก แซ่โก้ว อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง เนื่องจาก ก๊ก แซ่โก้ว ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ในเวลาที่เพิ่งมาถึงประเทศไทย การสื่อสารกับชาวไทยจึงมีอุปสรรคบ้าง ถ้าได้ไปอยู่ในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน การสื่อสารกันก็จะไม่มีปัญหา ถ้าต้องการไปติดต่อชาวไทย ก็สามารถให้เพื่อนไปช่วยประสานงานได้

สำหรับเซี่ยเอี้ย แซ่โก้ว นอกจากได้รับคำแนะนำจากเพื่อนในชุมชนนี้แล้ว การรวมตัวไว้

เจ้าที่กงด้วยกันคงจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้เซี่ยเอี้ย แซ่โถ้วอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ดังที่ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนกล่าวว่า “เมื่อถึงวันเกิดของเทพเจ้าที่กง ชาวจีนฮกเกี้ยนที่อยู่พื้นที่อื่น ๆ จะมาร่วมงานไหว้เจ้าด้วยกัน เพราะเราเหมือนญาติพี่น้อง เหมือนครอบครัวเดียวกัน” (สุธาสินี หัยเชื่อนันท์. 24 กรกฎาคม 2554 : สัมภาษณ์)

ข้อมูลที่ได้มาจากลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยน เอกสารทั้งจีนและไทย แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยดังกล่าวคงจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชาวฮกเกี้ยนรุ่นแรกอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียง เมื่อเวลาผ่านไปอย่างน้อย 100 ปี วัฒนธรรมฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้งก็มีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง สำหรับลักษณะสำคัญบางประการที่แสดงถึงการปรับเปลี่ยนของวัฒนธรรมฮกเกี้ยนนั้น ผู้วิจัยจะมีการวิเคราะห์อย่างละเอียดในบทต่อไป

